

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

Навчально-науковий інститут

«Українська інженерно-педагогічна академія»

Кафедра краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук

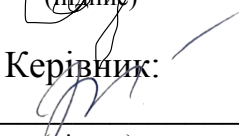
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В НИЖНІЙ САКСОНІЇ

Виконав: здобувач вищої освіти
4 курсу групи ДМП-КТР21
спеціальності: 032 Історія та археологія
освітньої програми: Краєзнавчо-туристична
робота

(підпис) / Святослав Чернігов
(ім'я та прізвище)

Керівник:

(підпис) / Ольга Кашаба
(ім'я та прізвище)

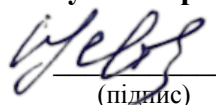
Рецензент:
Г.Омельченко / Галина Омельченко
(підпис) (ім'я та прізвище)

Харків – 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА**

Навчально-науковий інститут Українська інженерно-педагогічна академія
Кафедра краєзнавчо-туристичної роботи соціальних і гуманітарних наук
Спеціальність 032 Історія та археологія
Освітньо-професійна програма Краєзнавчо-туристична робота

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. завідувачки кафедри
краєзнавчо-туристичної
роботи, соціальних і
гуманітарних наук

 Ірина ЩЕРБИНА
(підпис)

«14» квітня 2025 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

здобувачу вищої освіти Євгенію Чернігову

1. Тема роботи: Історія становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії
затверджена наказом університету № 4801-5/925 від «11» квітня 2025 р.

2. Термін здачі закінченої роботи «30» травня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи

Мета роботи – дослідження основних етапів становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії — від перших курортів до сучасних видів активного, екологічного, морського та культурного туризму.

Об'єкт дослідження – сукупність туристичних процесів, які відбувалися і продовжують розвиватися на території Нижньої Саксонії.

Предмет дослідження – особливості становлення туристичної сфери в історичному контексті.

4. Зміст роботи (перелік питань, які належить розробити):

Вступ

Розділ 1 ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТУРИЗМУ В НИЖНІЙ САКСОНІЇ

Розділ 2 СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ У НИЖНІЙ САКСОНІЇ

Розділ 3 ЕКСКУРСІЯ ІСТОРИЧНИМ МІСТОМ НІМЕЧЧИНИ – ЛЮНЕБУРГ

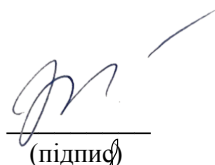
Висновки

Список використаних джерел

Додатки

5. Дата видачі завдання «14» квітня 2025 р.

Керівник роботи

(підпис)

Ольга Кашаба
(ім'я, прізвище)

Завдання прийняв до виконання

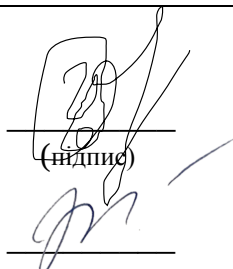

(підпис)

Євгеній Чернігов
(ім'я, прізвище)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК виконання кваліфікаційної роботи

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання	Позначки керівника про виконання завдання
1	Вступ	18.04.2025	
2	Розділ 1	26.04.2025	
3	Розділ 2	07.05.2025	
	Розділ 3	19.05.2025	
	Висновки	21.05.2025	
	Додатки	23.05.2025	
	Список використаних джерел	27.05.2025	
	Оформлення випускної роботи та ілюстративного матеріалу	30.05.2025	

Здобувач вищої освіти

 (підпис)

Євгеній Чернігов
(ім'я, прізвище)

Керівник

Ольга Кашаба

АНОТАЦІЯ

Чернігова Є.А. Історія становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії (бакалаврська робота). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 78 с. (рукопис).

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена дослідженню основних етапів становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії — від перших курортів до сучасних видів активного, екологічного, морського та культурного туризму. Також збір фактів, огляд логіки змін, взаємозв'язки між різними етапами розвитку, огляд того, як історичний спадок формує туристичну привабливість регіону сьогодні. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків; містить 9 рисунків, список використаних джерел з 82 найменувань.

У першому розділі роботи розглядаються географічні та природні передумови розвитку туризму в Нижній Саксонії, виникнення перших курортів, розвиток морського туризму, роль торгових шляхів, вплив індустріалізації на розвиток туризму. У другому розділі розглядається та аналізується сучасний туризм в Нижній Саксонії. В третьому розділі розроблено екскурсію історичним містом Німеччини – Люнебург.

Ключові слова: розвиток туризму, курорти, торгові шляхи, Нижня Саксонія, екскурсія.

ANNOTATION

Chernigova E.A. History of the formation and development of tourism in Lower Saxony (bachelor's thesis). Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 78 p. (manuscript).

The bachelor's qualification work is dedicated to the study of the main stages of the formation and development of tourism in Lower Saxony - from the first resorts to modern types of active, ecological, marine and cultural tourism. Also, a collection of facts, an overview of the logic of change, the relationships between different stages of development, and an overview of how historical heritage shapes the region's tourist appeal today. The work consists of an introduction, three chapters, conclusions; contains 12 figures, a list of sources used with 82 references.

The first section of the work examines the geographical and natural prerequisites for the development of tourism in Lower Saxony, the emergence of the first resorts, the development of maritime tourism, the role of trade routes, and the impact of industrialization on the development of tourism. The second section examines and analyzes modern tourism in Lower Saxony. The third section develops a tour of the historic city of Lüneburg in Germany.

Keywords: tourism development, resorts, trade routes, Lower Saxony, excursion.

ЗМІСТ

ВСТУП	C.6
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТУРИЗМУ В НИЖНІЙ САКСОНІЇ	C.14
1.1. Географічні та природні передумови розвитку туризму в Нижній Саксонії	C.14
1.2. Виникнення перших курортів (наприклад у Бад-Пірмонті)	C.18
1.3. Розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря	C.24
1.4. Роль торгових шляхів та міст із Ганзейського союзу (наприклад Брауншвейг)	C.27
1.5. Вплив індустріалізації на розвиток туризму Нижньої Саксонії у XIX-XX ст.	C.30
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ У НИЖНІЙСАКСОНІЇ	C.33
2.1. Основні види туризму в Нижній Саксонії (екотуризм і активний відпочинок, морський і пляжний туризм, культурний туризм)	C.33
2.2. Роль історичний пам'яток у розвитку сучасного туризму Нижньої Саксонії	C.41
2.3. Збереження історико-культурної спадщини через туризм	C.48
РОЗДІЛ 3. ЕКСКУРСІЯ ІСТОРИЧНИМ МІСТОМ НІМЕЧЧИНИ – ЛЮНЕБУРГ	C.58
ВИСНОВКИ	C.67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	C.73
ДОДАТКИ	C.79

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена низкою ключових факторів. По-перше, економічним, адже туризм – важлива галузь економіки Нижньої Саксонії. Туризм формує підвалини для готельно-ресторанного бізнесу, забезпечує робочі місця, створює умови для розвитку транспортної інфраструктури. Попри це розуміння історичного аспекту дозволяє не тільки дослідити генезис туристичної галузі в краї, але прогнозувати її майбутнє. Нижня Саксонія — це не просто географічний регіон на мапі Німеччини, а справжня культурна та природна мозаїка, яка заслуговує на пильну увагу не лише туристів, а й дослідників. Тут історія не залишається забутою у старих підручниках, а оживає у старовинних містах, ганзейських гаванях, лікувальних курортах та прибережних поселеннях Північного моря. Отже, аналіз історичного досвіду дозволяє виявити ключові фактори успіху та невдачі в розвитку туризму, які можна використовувати для розробки ефективних стратегій у майбутньому. По-друге, культурний та історичний фактор. Збереження та популяризація культурної спадщини дозволяють розуміти, як культурна спадщина була інтегрована в туристичну галузь. Історія регіону, його традиції та унікальні особливості є основою для формування туристичного бренду, який приваблює туристів. Крім того, дослідження історії туризму посилює краєзнавчий інтерес. По-третє, соціальний фактор. Розвиток туризму сприяє покращенню міжкультурних зв'язків та обміну досвідом. Вивчення історії туризму регіону дозволяє зрозуміти, як змінювалися відносини між місцевим населенням та туристами, які виклики та можливості виникали в процесі цієї взаємодії. Крім того, вивчення історії та культури, природи регіону створюють умови для підвищення освітнього рівня населення.

Таким чином, дослідження історії становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії дозволяє краще визначити роль туризму в розвитку регіону, виявити ключові фактори успіху, розробити ефективні стратегії для подальшого існування галузі, сприяє збереженню культурної спадщини.

Для автора ця тема є не тільки питанням цікавої подорожі, а й спробою дослідити, як формувалися сучасні уявлення про відпочинок, як з'явилися перші курорти, а також чому саме в цьому регіоні туризм почав грати настільки важливу роль. Нижня Саксонія є прикладом того, як історія та географія можуть стати основою для потужного туристичного розвитку, і саме цю унікальність автор намагався розглянути у своїй роботі. Процес розвитку туризму не зупиняється — він набуває нових форм та смислів, створюючи можливості для подальших досліджень і відкриттів. Нижня Саксонія, з кожним роком, привертає все більше уваги як серед німецьких туристів, так і серед іноземних. Цей регіон демонструє, як гармонійно можуть переплітатися історичні пам'ятки, природні ресурси, культурні традиції та сучасна туристична інфраструктура. З огляду на це, дослідження розвитку туризму в Нижній Саксонії не є лише цікавою темою, а й важливим завданням з наукової точки зору, особливо з огляду на значний вплив туризму на економіку, соціальний розвиток та культурну самосвідомість регіону.

Ступінь дослідження цієї теми не можна назвати вичерпним. Існують праці німецьких та міжнародних істориків, які торкаються певних аспектів туристичного розвитку в Німеччині загалом та в Нижній Саксонії зокрема. Наприклад, є роботи, присвячені Ганзі, історії курортів, розвитку транспортних мереж. Проте в комплексному вигляді питання розвитку туризму в Нижній Саксонії ще не було достатньо детально розглянуто, особливо якщо врахувати поєднання історичних і сучасних підходів до цієї теми. Отже, мета нашого дослідження — заповнити цю прогалину і представити розвиток туризму в Нижній Саксонії як цілісне історико-культурне явище.

Метою дипломної роботи є дослідження основних етапів становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії — від перших курортів до сучасних видів активного, екологічного, морського та культурного туризму. У своїй роботі я прагнув не лише зібрати факти, а й побачити логіку змін, взаємозв'язки між різними етапами розвитку, а також показати, як історичний спадок формує туристичну привабливість регіону сьогодні.

Завдання, поставлені для досягнення мети, включають:

- Розглянути географічні та природні умови, які сприяли розвитку туризму.
- Дослідити історії перших курортів Нижньої Саксонії, зокрема Бад-Пірмонта.
- Проаналізувати розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря.
- Оцінити ролі торгових шляхів і міст Ганзейського союзу у становленні туризму.
- Дослідити вплив індустріалізації на туристичну сферу.
- Охарактеризувати сучасні види туризму, такі як екотуризм, морський туризм, культурний туризм.
- Розробити авторську екскурсію містом Люнебург, як практичний приклад застосування дослідженого матеріалу.

Предметом дослідження є, зокрема, особливості становлення туристичної сфери в історичному контексті: як і чому формувалися перші туристичні практики, як змінювалися цілі подорожей, якими були передумови для утворення курортів, як суспільство реагувало на появу нових форм відпочинку. Предмет охоплює аналіз конкретних складових: розвиток інфраструктури (доріг, готелів, санаторіїв, портів, екскурсійних маршрутів), зміну туристичних уподобань у різні історичні періоди, вплив географічного положення та природних ресурсів на формування іміджу регіону, поява унікальних туристичних феноменів, пов'язаних із традиціями, святами, ярмарками, історичними подіями тощо. Також важливим аспектом предмета є вивчення того, як локальні історичні події та об'єкти (архітектурні пам'ятки, фортеці, церкви, міські площі, ринки тощо) поступово інтегрувалися в туристичний образ Нижньої Саксонії та перетворилися на важливі елементи культурної спадщини, які приваблюють мандрівників з усього світу.

Таким чином, предмет дослідження є багатограним — він включає не лише аналіз об'єктів туризму, але і соціальні, культурні, економічні і ментальні аспекти, пов'язані з розвитком туристичної галузі регіону в історичному контексті.

Об'єктом дослідження є сукупність туристичних процесів, які відбувалися і продовжують розвиватися на території Нижньої Саксонії. Це включає як матеріальну складову (туристичні об'єкти, інфраструктура, природні ресурси), так і нематеріальну (туристичні образи, міфи, стереотипи, традиції, ментальність). До об'єкта входить історична еволюція самого поняття туризму в регіоні: від перших організованих подорожей, паломництв, відвідин лікувальних джерел — до сучасного багатогранного туризму, який охоплює екологічний, культурний, морський, гастрономічний, рекреаційний, пізнавальний та інші види відпочинку.

Об'єктом також виступають туристи, як активні учасники процесу: їх мотивації, запити, уявлення про ідеальний відпочинок у Нижній Саксонії, соціальні очікування, зміни в споживчій поведінці, а також вплив туризму на місцеві громади та адаптацію інфраструктури до нових викликів. Окрему увагу приділено взаємодії між туристом і середовищем, а також тому, як змінювалась «туристична мапа» регіону з плином часу — що ставало популярним, а що зникало, і чому.

Таким чином, об'єкт дослідження охоплює весь простір туристичних явищ у Нижній Саксонії — від людей і місць до культурних кодів і економічних наслідків, що з'явилися внаслідок розвитку цієї галузі.

Джерельна база дослідження ґрунтується на широкому спектрі джерел, які умовно можна поділити на кілька груп:

1. Наукова література:

- Праці німецьких та європейських істориків, етнографів, краєзнавців, що висвітлюють історію розвитку туризму, історико-культурне значення регіонів Німеччини, зокрема Нижньої Саксонії.

- Дисертації, статті, аналітичні огляди, присвячені розвитку Ганзи, історії курортів, морських портів та економічному становленню регіону.

2. Красознавчі джерела та архіви:

- Локальні видання, історичні путівники, буклети, карти, плани, спогади мандрівників, хроніки міст.
- Архівні документи з муніципалітетів, музеїв, культурних установ (особливо важливими є матеріали, пов'язані з містом Люнебург).

3. Цифрові ресурси:

- Офіційні сайти туристичних агенцій Нижньої Саксонії (наприклад, Niedersachsen Tourismus, Städteportal).
- Інформаційні портали міст, музеїв, природних парків, курортів.
- Онлайн-енциклопедії, віртуальні екскурсії, цифрові виставки, інтерактивні карти та відео з сучасними презентаціями туристичних можливостей.

4. Особисті спостереження і практичний досвід:

- Досвід участі в екскурсіях, вивчення туристичних маршрутів та практична розробка власного екскурсійного проекту по місту Люнебург.
- Фотографії, нотатки, описи вражень, що були зафіксовані під час особистих поїздок і слугували джерелом для глибшого розуміння логіки розвитку туризму на місцях.

Комплексний характер джерельної бази дозволяє не лише систематизувати вже наявні знання, а й виявити нові аспекти, що можуть слугувати основою для подальших досліджень.

Наукова новизна дипломної роботи полягає в тому, що дослідження історії туризму в Нижній Саксонії сприяє покращенню знань про загальні закономірності розвитку туризму в краї. Дослідження можуть надати емпіричні дані для перевірки існуючих теорій туризму та для розробки нових теоретичних концепцій. Результати дослідження можуть бути використані як інформаційна база для подальших наукових розробок у галузі туризму. Крім того, в роботі

пропонується проект авторської екскурсії історичним містом – Люнебург, що знаходиться в Нижній Саксонії та відоме своєю середньовічною архітектурою та багатою історією, пов'язаною з видобутком солей.

Теоретичне та практичне застосування результатів дослідження. Результати даного дослідження мають значний потенціал для теоретичного застосування у низці суміжних галузей науки, освіти та практики туризмознавства. У центрі уваги опиняється не лише історичний зміст, а й методологічна база, логіка побудови аналізу, інтерпретаційна гнучкість і практична зорієнтованість матеріалу.

По-перше, матеріали дослідження можуть бути адаптовані до навчального процесу у вищих навчальних закладах, де здійснюється підготовка фахівців з туризму, культурології, історії, географії, краєзнавства, регіонального розвитку. Вони можуть бути використані як у формі лекційного матеріалу, так і як основа для проведення практичних занять, семінарів або модулів з аналізу регіональних туристичних систем. Наприклад, окремі глави, присвячені розвитку морського туризму чи ролі Ганзейських міст, можуть стати наочними кейсами до тем, пов'язаних із середньовічною економікою та її впливом на формування сучасних туристичних кластерів.

По-друге, дана робота має високу прикладну цінність для студентів, викладачів і навіть практикуючих гідів, які займаються створенням тематичних екскурсій та туристичних маршрутів. Розроблена екскурсія по Люнебургу може слугувати прикладом того, як поєднувати історичний зміст із сучасними методами подачі інформації, роблячи подорож не лише пізнавальною, а й емоційно насиченою. У сучасному туризмі, де конкуренція між маршрутами є дуже високою, саме глибина змісту та здатність звертатися до локальної автентичності є запорукою успішного продукту. У цьому контексті екскурсія, запропонована в дипломній роботі, виступає як зразок локального нарративу з потенціалом для мультиплікації в інші регіони.

По-третє, логіка побудови дослідження — послідовний аналіз історичного процесу розвитку туризму в одному регіоні — може стати методологічною

основою для аналогічних робіт. Наприклад, студенти або дослідники, які захочуть вивчати туристичний розвиток інших федеральних земель Німеччини (наприклад, Баварії, Саксонії чи Шлезвіг-Гольштейну), можуть запозичити запропоновану в даній роботі структуру аналізу, типологію джерел, схему розгортання теми та інтеграції екскурсійної частини. Це дозволить уніфікувати підходи до дослідження історії туризму на регіональному рівні та сприятиме формуванню нових академічних традицій у галузі німецького туризмознавства.

По-четверте, теоретичне застосування роботи можливе у контексті формування нового бачення туризму як інструменту культурної дипломатії та локальної ідентичності. Завдяки такому історико-туристичному аналізу, як представлений у цій дипломній роботі, стає можливим виявлення і промоція унікальних ознак Нижньої Саксонії як туристичного продукту. У майбутньому це може стати основою для формування локальних брендів міст, популяризації «повільного туризму», збереження історичних пам'яток та залучення туристів, які цінують автентичність і змістовність подорожі.

Крім того, результати дослідження мають потенціал для перекладу та адаптації в рамках міжнародного туристичного обміну. Наприклад, окремі фрагменти (особливо екскурсійна частина) можуть бути перекладені англійською чи іншими мовами та використані для підготовки інформаційних матеріалів про Нижню Саксонію. Це можуть бути як друковані буклети, брошури, так і веб-контент для туристичних порталів, застосунків чи інформаційних кіосків у містах. Такий контент, побудований на академічному аналізі, поєднує достовірність, глибину та цікавість, що є надзвичайно важливим для просування культурного туризму.

Не менш важливим є і виховний потенціал дослідження. Його результати можуть бути використані у шкільній практиці — зокрема в німецьких або українських школах з поглибленим вивченням географії, історії Європи чи культури. Показуючи приклад того, як регіональна історія може стати основою для туристичної привабливості, робота мотивує молодь до дослідження рідного краю, до збереження спадщини та до усвідомленого ставлення до подорожей.

Таким чином, результати дослідження мають широкий спектр теоретичного і практичного застосування: від освітніх і методичних матеріалів — до реального туристичного продукту. Вони є внеском не лише у вивчення історії туризму, а й у розвиток науково-практичної бази туризмознавства, підготовку кадрів і популяризацію історико-культурної спадщини Нижньої Саксонії.

Методологічну основу нашого дослідження складають методологічні принципи і методи наукового пізнання. При розкритті проблематики українсько-турецьких взаємин автором дипломної роботи використано: історичний, логічний, порівняльний, системно-структурний методи, а також методологічні принципи історизму, всебічності, об'єктивності і науковості.

Структура дипломної роботи складається з трьох розділів, висновків і використаних джерел та літератури. Перші два розділи містять підрозділи, третій розділ — проект авторської екскурсії.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТУРИЗМУ В НИЖНІЙ САКСОНІЇ

Туризм у Нижній Саксонії має глибокі історичні корені, що формувалися протягом століть під впливом географічних, природних, економічних і соціальних чинників. Регіон, розташований на північному заході Німеччини, відомий своєю різноманітністю ландшафтів – від мальовничого узбережжя Північного моря до внутрішніх зелених просторів із густими лісами та пагорбистими ділянками. Ця багатогранність створила унікальні умови для розвитку туристичної інфраструктури, що згодом стала однією з рушійних сил регіону.

У даному розділі розглядаються наступні аспекти:

- 1.1 Географічні та природні передумови розвитку туризму в Нижній Саксонії
- 1.2 Виникнення перших курортів (на прикладі Бад-Пірмонта)
- 1.3 Розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря
- 1.4 Роль торгових шляхів та міст Ганзейського союзу (на прикладі Брауншвейга)
- 1.5 Вплив індустріалізації на розвиток туризму Нижньої Саксонії у XIX–XX ст.

1.1. Географічні та природні передумови розвитку туризму в Нижній Саксонії

Нижня Саксонія, одна з найбільших федеральних земель Німеччини, вирізняється надзвичайним природним різноманіттям. Регіон межує з Північним морем, що визначає особливості його клімату: м'які зими, тепле літо, високий рівень вологості та регулярні морські бризи. Однією з найважливіших природних пам'яток є Ваттове море – екосистема, що була включена до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [12]. Цей природний

феномен створює унікальні умови для еко-туризму, організації екскурсій та наукових досліджень.

Крім узбережжя, внутрішня частина регіону характеризується рівнинним рельєфом, численними річками (Везер, Емс, Ельба) та пагорбистими місцевостями, зокрема, низькими гірськими масивами, як-от Гарц. Ці природні чинники сприяли розвитку як активного, так і оздоровчого туризму. Сучасні дослідження, зокрема свідчать, що історичні торгові маршрути часто йшли за природними коридорами, що забезпечувало доступ до найкрасивіших частин регіону.

Додатковий аналіз кліматичних умов та географічного розташування свідчить про те, що вже в середньовіччі місцеві мешканці використовували природні ресурси для організації першого відпочинку та рекреації. Подальший розвиток інфраструктури був стимульований збереженням природних ресурсів, що заклало основу для сучасної туристичної мережі.

Важливими факторами, які стали передумовами розвитку туризму в Нижній Саксонії, є її природні багатства та географічне розташування. Історично територія цієї федеральної землі була зручною для розвитку як торгових шляхів, так і туристичних маршрутів. Розташування на перехресті важливих торгових шляхів, що проходили через середньовічні міста, дозволяло не тільки розвитку економіки, але й становленню туристичних потоків, пов'язаних із рекреацією та відпочинком.

Із часом, коли урбанізація почала змінювати традиційний спосіб життя, природні території Нижньої Саксонії стали важливими місцями для збереження історичних традицій рекреаційної діяльності. Вже в середньовіччі, як свідчать археологічні знахідки, більшість заможних верств суспільства вирушали до природних зон, аби оздоровитися та відпочити.

Ваттове море та його вплив на розвиток еко-туризму: однією з найбільших природних принад Нижньої Саксонії є Ваттове море – величезна екосистема, що включає прибережні зони, мілководдя, піщані острови і багаті на

біорізноманіття прибережні води. Це явище є настільки унікальним, що в 2009 році Ваттове море було включене до списку Світової спадщини ЮНЕСКО [12].

Кліматичні умови, особливості морських течій та географічне розташування створюють на цих територіях середовище, яке приваблює не лише туристів, а й вчених з різних куточків світу. Ваттове море є чудовим місцем для проведення екологічних досліджень, орнітологічних спостережень та екотуризму[12].

Особливістю цього природного феномену є велика кількість заболочених територій і піщаних кос, які стали домівкою для рідкісних видів птахів, таких як пелікани, мартин та інші. Це надає території природного парку Ваттового моря додаткову цінність, перетворюючи його в центр екологічного туризму, який сьогодні активно розвивається.

Усі ці фактори стали основою для розвитку туристичної інфраструктури, орієнтованої на екологічний відпочинок. Крім того, в цьому регіоні активно впроваджуються програми, спрямовані на захист природних ресурсів, що також є важливим аспектом сталого туризму.

Географічний ландшафт Нижньої Саксонії як фактор розвитку активного туризму: не меншу роль у розвитку туризму відіграє внутрішня частина Нижньої Саксонії, де природний ландшафт здебільшого рівнинний. Проте саме це визначає доступність для туристів і сприяє розвитку активного туризму. Численні річки, такі як Везер, Емс і Ельба, забезпечують відмінні умови для риболовлі, водного туризму, а також водних видів спорту.

Багато туристів приїжджають сюди для організації пішохідних подорожей і походів, адже території між низькими гірськими масивами, як-от Гарц, є ідеальними для походів. Відвідувачі можуть насолоджуватися не лише природними краєвидами, а й культурними пам'ятками, що знаходяться на шляху.

Гарц – одна з основних гірських систем, де розташовані численні туристичні маршрути, а також популярні курорти для лижників, гірських велосипедистів та альпіністів. Це місце стало осередком розвитку активного відпочинку для туристів, які шукають пригоди, адже для любителів гірських походів тут є не лише маршрути для пішого туризму, але й місця для підкорення скель [15].

Інші важливі природні об'єкти, такі як національні парки, лісисті території та природні резервати, створюють можливості для туристів різних інтересів. Враховуючи всі ці аспекти, Нижня Саксонія стає відмінним місцем для розвитку не тільки екологічного, а й активного відпочинку.

Клімат Нижньої Саксонії та його вплив на туризм: клімат Нижньої Саксонії, як на рівнинних територіях, так і на узбережжі Північного моря, є важливим чинником, що визначає туристичні потоки. М'які зими і теплі літа роблять регіон ідеальним місцем для туризму цілий рік. Взимку клімат помірно холодний, але без надмірних морозів, що дозволяє з комфортом відвідувати курорти [15]. Літні місяці відзначаються теплом, але без надмірної спеки, що створює ідеальні умови для пішохідних подорожей, велотуризму та різних активних видів спорту.

Особливо важливим є розвиток туризму в період міжсезоння, коли клімат дозволяє подорожувати та відпочивати без сезонних піків і низьких цін на готелі та послуги. Це створює умови для розвитку туризму протягом усього року, що, своєю чергою, позитивно впливає на економіку регіону.

Не лише природні умови стали основою для розвитку туризму в Нижній Саксонії. Важливим аспектом є культурна спадщина цього регіону, яка тісно пов'язана з природними умовами. Зокрема, тут розташовані численні замки, старовинні міста та культурні об'єкти, що привертають увагу туристів. Нижня Саксонія має багатий історико-культурний контекст, що також дозволяє поєднувати відпочинок із знайомством з історією та архітектурними пам'ятками. Архітектурні ансамблі в Брауншвейгу, Ганновері та інших історичних містах перетворюють туризм у регіоні на своєрідний культурний квест.

Місцеві музеї, старовинні церкви, палаци, а також культурні святкування і фестивалі не лише додають естетичну цінність, але й є важливою частиною туристичної інфраструктури [26]. Загалом, географічні та природні передумови Нижньої Саксонії створили ідеальні умови для розвитку туризму різних напрямків. Від екологічного туризму на узбережжі Ваттового моря до активного відпочинку в гірських масивах Гарца та культурного туризму в історичних містах – цей регіон є вражаючим за своєю природною різноманітністю та культурною спадщиною. Таке поєднання природних ресурсів і культурних традицій створює унікальну туристичну пропозицію для відпочиваючих, сприяючи сталому розвитку цієї галузі [26].

1.2. Виникнення перших курортів (наприклад, у Бад-Пірмонті)

Перші оздоровчі курорти Нижньої Саксонії з'явилися ще у XVII столітті завдяки виявленню лікувальних мінеральних вод. Бад-Пірмонт став яскравим прикладом того, як природні багатства могли трансформуватися в комерційно успішний курортний комплекс. Історичні архіви свідчать, що вже у XVII–XVIII століттях лікувальні властивості води привертали увагу аристократії. Спеціальні санаторії, організація лікувальних процедур, павільйони та парки сприяли формуванню унікальної курортної культури. За даними саме Бад-Пірмонт став осередком раннього курортного руху в регіоні [15]. Протягом XVIII та XIX століть Бад-Пірмонт, який був першим у цьому регіоні, став центром лікувального туризму завдяки багатим природним ресурсам, таким як термальні джерела та мінеральні води. (Додаток1, Рис.1)

З плином часу, лікувальні методи, використовувані на курортах Нижньої Саксонії, розвивалися та вдосконалювались. Спочатку, коли курорти тільки набирали популярності в XVII–XVIII століттях, лікування зводилось переважно до відпочинку та спокою в природі, купання в природних водах і проведення часу на свіжому повітрі. Водночас із розвитком науки і медицини почали використовувати різноманітні види лікувальних процедур [15].

У XIX столітті, коли курорти почали користуватися широким попитом серед середнього класу, на них стали активно застосовуватися нові методи лікування. Один із найбільш популярних підходів – це використання мінеральних вод для лікування різноманітних захворювань, таких як порушення роботи серцево-судинної системи, шлунково-кишкові захворювання, захворювання опорно-рухового апарату тощо. Мінеральні води містять безліч корисних мікроелементів, які впливають на обмін речовин, очищають організм і відновлюють нормальне функціонування органів. Природні ресурси, такі як термальні джерела, використовувалися для прогрівання тіла і покращення кровообігу, а також для детоксикації організму. Лікувальні ванни, розроблені для різних захворювань, стали популярними в багатьох курортах Нижньої Саксонії, зокрема в Бад-Пірмонті. Іноді ці процедури доповнювались іншими видами терапій, такими як масажі, фізіотерапевтичні процедури, що використовують воду, а також ароматерапія та інші методи, які мали на меті покращити загальний стан організму. Однак, для того щоб курорт став по-справжньому популярним, були потрібні не лише природні ресурси, але й розвиток інфраструктури. Зокрема, після відкриття залізничних ліній на початку XIX століття, Бад-Пірмонт став більш доступним для людей з різних частин Німеччини, а також для туристів з інших країн Європи. Це було важливим кроком у розвитку курортів, оскільки раніше до таких місць можна було дістатися лише за допомогою коней чи карет, що значно обмежувало кількість відвідувачів. Легкий доступ до курортів забезпечив велику кількість туристів, що в свою чергу призвело до зростання попиту на курортні послуги. Значення залізничних ліній та розвитку інфраструктури для курортів у Нижній Саксонії не можна недооцінювати. Вони дозволили значно покращити доступність курортів для різних верств населення, включаючи людей середнього класу, які раніше не мали можливості відвідати такі заклади через високі ціни на подорожі та перебування [15].

У свою чергу, з розвитком таких інфраструктурних елементів, як санаторії, готелі, спа-процедури, з'явилися нові методи лікування і відпочинку. Під час

цього періоду були введені різноманітні види процедур, які до того не використовувалися. Зокрема, в перші десятиліття XIX століття особливу популярність здобули так звані “природні лікування”, такі як купання в термальних водах, що мали заспокійливий і лікувальний ефект, а також масажі та інші мануальні терапії. Терапевтичні процедури були основою лікувального процесу, що здійснювався в спеціалізованих центрах. Крім того, розвиток курортної індустрії зумовив необхідність спеціальних досліджень та створення більш точних методик для оцінки ефективності лікування на таких курортах. У зв’язку з цим лікарі та дослідники почали активно вивчати природу лікувальних властивостей мінеральних вод, розробляти методи їх використання, а також шукати способи поліпшення ефективності курортної терапії [15].

Так, наприкінці XIX століття Бад-Пірмонт став одним із найбільш популярних курортів Німеччини, на якому стали активно застосовувати новітні методи лікування, засновані на термальних водах, а також розвивати різні види відпочинку. Серед них можна відзначити пішохідний туризм, велоекскурсії, прогулянки на конях і навіть спортивні заходи. Це було частиною великої курортної культури, що зароджувалася в Нижній Саксонії і ставала все більш популярною серед різних верств населення.

Цей період розвитку курортів Нижньої Саксонії став важливим етапом для туризму в Німеччині загалом. Завдяки розвитку інфраструктури, широкому доступу до лікувальних процедур та популяризації курортного відпочинку, Німеччина змогла стати світовим лідером у сфері курортного туризму [15]. Тому роль таких міст, як Бад-Пірмонт, у розвитку туризму не можна переоцінити.

У XX столітті розвиток курортної індустрії продовжувався, але з’явилися нові вимоги до якісного рівня обслуговування, медичних процедур і розваг. З розвитком масового туризму і зростання попиту на курортні послуги з’явилася необхідність модернізації старих курортів. Зокрема, багато старих будівель були реконструйовані, а нові — побудовані з урахуванням новітніх

вимог у сфері архітектури, комфорту та екології. Це дозволило не лише зберегти історичну спадщину, але й зробити курорти доступнішими для ще більшого кола туристів [15].

У XIX столітті з розвитком залізничного транспорту курортна індустрія отримала масовий розвиток. Курорти стали доступними для представників середнього класу, що перетворило їх із елітарних закладів у важливий сектор економіки. Додаткові дослідження і публікації підтверджують, що впровадження інфраструктури було ключовим фактором успішного розвитку курортів. Люди приїжджають сюди за рахунок медичного страхування або пенсійного страхування і повинні одужати від хвороби. Розрізняють залізні ванни, радонові лікувальні ванни, мінеральні цілющі ванни, боморові цілющі ванни, цілющі ванни з розсолом, морські спа-центри, термальні спа-центри, цілющі ванни Kneipp, цілющі ванни Schroth або також спа-центри Felke. У 19 столітті існували й інші так звані "лікування", які використовувалися в спа-центрах, такі як лікування сироваткою, лікування виноградом або лікування молоком.

Особливу увагу варто звернути на архітектурні пам'ятки, які стали основою для розвитку культурного туризму. Спеціальні павільйони для проведення процедур, приємні садові комплекси і курортні площі сприяли розвитку не лише медичного, але й культурного туризму.

Також у цей період з'явилися перші курорти для лікування конкретних захворювань, таких як хронічні хвороби легенів, серцево-судинні захворювання, а також нервові розлади. Лікувальні курорти стали місцями не лише для відновлення фізичного здоров'я, але й для психологічного відпочинку. Успішні курорти, такі як Бад-Пірмонті, швидко стали центрами соціальних зібрань, де відпочиваючі могли обговорювати політику, науку, мистецтво, зустрічатися з представниками різних верств суспільства [15].

На курортах, таких як Бад-Пірмонті, використовувались різноманітні методи лікування, включаючи водні процедури, грязьові ванни, аромотерапію та інші натуральні методи. Лікування водами стало основою курортної індустрії:

мінеральні джерела використовувались для питного лікування, а також для ванн, які, як вважали, допомагали у лікуванні численних захворювань. Крім того, важливою складовою були грязьові та бальнеологічні процедури, які користувалися популярністю у пацієнтів [15].

Варто зазначити, що лікувальні води в Бад-Пірмонті містять велику кількість мінералів, таких як кальцій, магній, калій, які сприяють покращенню обміну речовин, зміцненню імунної системи та нормалізації кров'яного тиску. Ці природні ресурси стали основними елементами, навколо яких будувалися курорти і створювалась інфраструктура.

На сьогоднішній день Бад-Пірмонт продовжує залишатися одним із головних курортних міст Нижньої Саксонії. Він пропонує широкий спектр послуг, що включають лікувальні процедури, оздоровлення за допомогою термальних вод, активний відпочинок, спа-процедури, культурні заходи та багато іншого. Бад-Пірмонт зберігає свою значимість у сучасному туристичному ландшафті, завдяки постійним оновленням і адаптаціям до вимог часу. Місто продовжує розвиватися, залишаючи за собою сильну історичну спадщину, яка підтримує його популярність серед відпочивальників і туристів. Важливо зазначити, що курорти, подібні до Бад-Пірмонта, не лише сприяють розвитку економіки Нижньої Саксонії, а й допомагають зберігати культурні традиції, історичні цінності та природні ресурси. Сучасний етап курортної індустрії є важливим етапом з точки зору не тільки економічного, але й культурного, медичного та екологічного розвитку регіону.

Завдяки збереженню екологічної рівноваги та використанню природних ресурсів курорти Нижньої Саксонії продовжують забезпечувати стабільний попит на відпочинок, лікування та культурний туризм. В результаті цього в регіоні утворилася потужна індустрія, яка може успішно функціонувати як в межах країни, так і на міжнародному рівні. Курорти Нижньої Саксонії, включаючи Бад-Пірмонт, продовжують розвиватися, відповідаючи новим вимогам туристів і адаптуючись до змін у туризмі. Сучасний курортний туризм

включає не тільки традиційні спа-процедури, але й акцент на здоровий спосіб життя, екологічно чисті методи лікування, органічне харчування та відновлення організму через природні ресурси [15].

Багато курортів сьогодні впроваджують нові інноваційні методи туризму, включаючи wellness-туризм та йога-курорти, які орієнтуються на духовне відновлення та фізичне оздоровлення. Цей тренд набирає популярності в Бад-Пірмонті, де створено спеціальні йога-центри та програми для відновлення тіла та духу. Сучасні спа-послуги не лише забезпечують фізичне відновлення, але й акцентують увагу на психоемоційному відпочинку, тому особлива увага надається також програмам, які сприяють зниженню стресу та психологічному оздоровленню. Крім того, сучасні курорти Бад-Пірмонта активно взаємодіють з іншими секторами індустрії туризму, такими як культурний туризм, гастрономічний туризм і активний відпочинок. Відвідувачі можуть не лише пройти курс лікування, але й насолоджуватися прогулянками в живописних парках, відвідати численні музеї та культурні заходи, які регулярно проводяться на території курорту. Окрім цього, регіон активно розвиває інфраструктуру для активного туризму, включаючи велосипедні маршрути, піші прогулянки, велоспортивні заходи, що сприяють розвитку туризму в цілому. Природна краса та безпечне, затишне середовище створюють ідеальні умови для відпочинку та оздоровлення людей різних вікових категорій [15;26].

У найближчому майбутньому Бад-Пірмонт продовжить бути важливим туристичним напрямком, зосередженим на інноваціях в медичному туризмі, культурних подіях та активному відпочинку. Як центр оздоровлення та культурного обміну, Бад-Пірмонт залишається символом гармонії між природними ресурсами та передовими технологіями, що забезпечує сталий розвиток курорту та робить його доступним для наступних поколінь [15].

1.3. Розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря

Узбережжя Північного моря (Додаток1, Рис.2), яке охоплює значну частину північного заходу Німеччини, включаючи території Нижньої Саксонії, є важливим фактором, що визначає розвиток морського туризму в регіоні. Це узбережжя, довжина якого складає понад 500 км, характеризується різноманітними природними ландшафтами, включаючи пляжі, дюни, затоки та великі природні резервати. Природні умови Північного моря відіграють значну роль у формуванні екосистеми цього регіону, що є унікальним місцем для проведення рекреаційних заходів. Різноманітні види рибальства, активності на воді та морські прогулянки стали популярними серед туристів, адже ця територія пропонує можливість насолоджуватися чистим повітрям, живою природою та відкритими просторами.

Однією з особливостей цього узбережжя є Ваттове море. Це природне явище відрізняється своєю екологічною цінністю і є чудовим місцем для розвитку еко-туризму. Тури по Ваттовому морю, відвідування островів, пішохідні екскурсії під час відливу — все це стало невід'ємною частиною морського туризму на узбережжі Північного моря [12].

Історичний контекст розвитку морського туризму: розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря має довгу історію, яка бере початок ще в XVIII столітті. Природні багатства цього регіону почали привертати увагу заможних верств населення, що шукали відпочинок на узбережжі. Однак справжній бум туризму почався вже в XIX столітті, коли розвиток залізничного транспорту дозволив значно збільшити потік туристів. Важливим фактором стало відкриття численних курортів на узбережжі, таких як Остзеє (Вісмар) та інші, що пропонували не тільки відпочинок на пляжі, а й медичні послуги, пов'язані з морським кліматом і цілющими властивостями морської води [15]. Це стало основою для розвитку курортного туризму, а пізніше — морського

туризму як окремого напрямку. У 1920-х роках із розвитком морських круїзів і створенням постійних морських маршрутів почався новий етап розвитку морського туризму. Острови Північного моря стали популярними серед туристів, і нові технології дозволяли здійснювати подорожі до віддалених районів, що раніше були недоступні [15].

Роль інфраструктури в розвитку морського туризму: інфраструктура є важливим чинником, що забезпечує розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря. Від перших етапів розвитку, коли туристи відправлялися на човнах, до сучасних великих круїзних лайнерів, інфраструктура узбережжя значно змінилася. Важливими аспектами стали будівництво порту, прокладання залізниць і доріг, які забезпечували легкий доступ до узбережжя для туристів.

Морські круїзи стали окремим видом туризму, що активно розвивається. Популярними стали маршрути, що з'єднують міста на узбережжі Північного моря з іншими європейськими портами. Це дозволило туристам не тільки насолоджуватися природними красотами, але й отримувати новий досвід від подорожей на величезних лайнерах, що забезпечували комфорт і розваги на борту. Іншими важливими елементами інфраструктури стали курорти і санаторії, які спеціалізуються на лікуванні морським кліматом, грязями та водами. Такі курорти, як Бад-Пірмонт, залучають туристів, які хочуть поєднати відпочинок на морі з медичними процедурами [15].

Туризм і культура узбережжя Північного моря: крім природних привабливостей, узбережжя Північного моря також має багаті культурні традиції, які роблять цей регіон цікавою туристичною ціллю. Міста на узбережжі, такі як Гамбург, Бремен, а також численні острови, мають багатий історичний контекст, що дає можливість поєднувати морський туризм з культурним відпочинком. Однією з ключових культурних складових цього регіону є його портова культура. Порти Північного моря історично відігравали важливу роль у розвитку торгівлі, що підтверджується численними музеями і

виставками, які розповідають про історію судноплавства, морських подорожей та торгових маршрутів [26].

Окрім історичних і культурних пам'яток, на узбережжі Північного моря часто проходять фестивалі, ярмарки та інші культурні події, що приваблюють туристів. Одним із таких фестивалів є фестиваль “Hafenfest” в Гамбурзі, що відзначає культуру портового міста і збирає тисячі туристів щороку.

Морські курорти узбережжя Північного моря продовжують розвиватися, задовольняючи потреби туристів, які шукають відпочинок на морі з комфортом. Курорти на островах, такі як Сільт, Фьорде та Балтімор, є популярними серед туристів, які шукають спокій і приватність [15]. Острів Сільт, наприклад, відомий своїми численними спа-курортами, що спеціалізуються на лікуванні морським кліматом і природними цілющими водами. Нижня Саксонія є однією з найбільших туристичних destinations узбережжя Північного моря. Портові міста, курорти та санаторії цієї території пропонують різноманітні послуги для туристів, включаючи розкішні готелі, спа-процедури та гастрономічні насолоди, що поєднують морські делікатеси з традиційною німецькою кухнею [15].

Сучасний морський туризм на узбережжі Північного моря відзначається кількома ключовими тенденціями, які визначають майбутнє цієї галузі.

1. Екологічний туризм: Останнім часом спостерігається зростаючий інтерес до екологічного туризму на узбережжі Північного моря. Морські заповідники, природні резерватори та екологічні маршрути на островах і в прибережних зонах привертають туристів, які хочуть насолоджуватися природними красотами, не завдаючи шкоди довкіллю.
2. Круїзний туризм: Морські круїзи, що з'єднують міста Німеччини з іншими європейськими портами, залишаються популярним напрямом для туристів. Проте круїзи також адаптуються до нових вимог, пропонуючи екологічні та культурні програми для туристів.
3. Активний туризм: Водні види спорту, такі як серфінг, віндсерфінг, кайтсерфінг, також набирають популярності на узбережжі Північного моря.

Регіон пропонує чудові умови для активного відпочинку, забезпечуючи різноманітні можливості для аматорів та професіоналів.

Розвиток морського туризму на узбережжі Північного моря є результатом поєднання природних умов, історичних факторів та розвитку інфраструктури.

1.4. Роль торгових шляхів та міст із Ганзейського союзу (наприклад, Брауншвейг)

Ганзейський союз виник в середині XIII століття як система взаємодії торгових міст Північної Європи, котрі об'єдналися для захисту своїх торгових інтересів (Додаток 2, Рис.3,4). Союз почав формуватися з кількох важливих портових міст на Балтійському та Північному морях, таких як Любек, Гамбург, Рига, Росток, Вісмар та інших, які почали обмінюватися товарами і розвивати спільні торгові шляхи. У середньовіччі Ганзейський союз став потужною економічною і політичною силою, котра на тривалий час сформувала європейську економічну карту. Ганзейці мали спільну мережу торгових шляхів, що забезпечувала їм доступ до найцінніших ресурсів Європи, таких як прянощі з Індії, хутра, тканини, залізо, зерно і дерево. Зокрема, з Риги везли хліб і металеві вироби, а з Любека – пиво та солодощі [41]. Оскільки Брауншвейг знаходився в стратегічно вигідному місці, він був важливим торговим вузлом і приєднався до союзу на самих його ранніх етапах.

Місто Брауншвейг завдяки своєму розташуванню на річці Окер і її зв'язкам з основними торговими шляхами, які йшли через Південну Німеччину до Скандинавії і Балтійських країн, стало важливим торговим центром. Роль Брауншвейгу в Ганзейському союзі була також посилена завдяки його зв'язкам із земельними князями, зокрема князем Брауншвейгу, який активно сприяв розвитку регіону. Торгові шляхи, що проходили через Брауншвейг, були частиною широкої транспортної мережі Ганзейського союзу. Вони зв'язували Німеччину, Скандинавію та Балтію з іншими європейськими країнами, що

дозволяло Брауншвейгу розвиватися не тільки як важливому економічному хабу, але й як культурному і політичному осередку [41]. Основним торговим шляхом для Брауншвейгу був річковий шлях по Океру, який з'єднував місто з річкою Ельба. Це дозволяло отримувати товари з південних територій Німеччини, таких як тканини і зерно, а також відправляти товари на південь і в інші частини Європи. Разом з тим, з'єднання Брауншвейгу з такими важливими портами, як Любек і Гамбург, дозволяло значно розширити торгові можливості і збільшити обсяг комерційних операцій.

Серед товарів, які найбільше приносили вигоду Брауншвейгу завдяки його участі в Ганзейському союзі, були різноманітні продукти сільського господарства і ремісничі вироби. Місто стало відомим завдяки обробці хутра, яке поставлялося з Скандинавії, а також виробам з дерева, металу і шкіри. Зокрема, тут вироблялися меблі, музичні інструменти, різноманітні предмети домашнього вжитку та товари з шкіри [41].

Сьогодні багато археологічних знахідок в Брауншвейгу свідчать про високу якість ремісничих виробів, що вивозились до інших країн. Завдяки цьому місто стало відомим в Європі не тільки своїми економічними досягненнями, але й культурною спадщиною, яка включала багаті традиції ремесел і художнього виробництва.

Крім економічної вигоди, Ганзейський союз мав величезне політичне значення для своїх членів. Однією з його основних цілей було забезпечення безпеки торгових шляхів. Союз встановлював свої власні торгові правила і стандарти, а також мав військову силу для захисту своїх членів від нападів піратів та конкурентів. Це дало членам союзу відчуття політичної стабільності, яке необхідне для ведення успішного бізнесу. У 14–15 століттях Брауншвейг, як і інші ганзейські міста, активно використовував політичні можливості союзу для просування своїх інтересів. Важливою частиною Ганзейського союзу були свої власні дипломатичні представники, які діяли в інших країнах для забезпечення торговельних прав та привілеїв [41].

Ганзейський союз не лише змінював економічний ландшафт Європи, але й мав значний вплив на культуру і соціальні структури міст, що входили до нього. У Брауншвейгу, як і в інших ганзейських містах, розвиток торгівлі призвів до зростання міст, підвищення рівня життя, а також появи нових класів – купців, торговців та ремісників, що активно займалися виготовленням товарів для внутрішнього ринку і для експорту. Соціальна структура в Брауншвейгу була значно змінена під впливом розвитку торгівлі і зв'язків з іншими країнами. Купці і торговці стали важливими соціальними групами, що впливали на політичні та економічні рішення в місті. Їхній успіх став можливим завдяки розвитку нових фінансових інструментів, таких як кредити, контракти і акції. Культурний обмін між різними народами також був важливою частиною цього процесу. Міста союзу, включаючи Брауншвейг, ставали місцями, де зустрічались різні культури, що дозволяло створювати нові традиції, впливати на архітектуру та мистецтво [41].

Сучасний Брауншвейг зберігає безліч ознак свого ганзейського минулого. Історичні будівлі, архітектура, місцеві традиції і навіть комерційна діяльність міста – все це частково пов'язане з тією епохою, коли Брауншвейг був важливим торговим центром у складі Ганзейського союзу. Сьогодні Брауншвейг є одним із великих економічних і культурних центрів Нижньої Саксонії, і хоча міста вже не володіють тією ж політичною вагою, як раніше, вплив Ганзейського союзу все ще відчутний у міському розвитку. Архітектура, музеї та культурні пам'ятки продовжують приваблювати туристів, що цікавляться історією середньовічної Європи та роллю Ганзейського союзу [26;41].

Одним з важливих факторів, який забезпечує Брауншвейгу економічний розвиток в сучасності, є туризм. Туристи, які відвідують місто, мають можливість познайомитись з його ганзейським минулим через численні пам'ятки, музеї, архітектурні ансамблі та старовинні торгові шляхи, які збереглися до сьогодні [26].

1.5. Вплив індустріалізації на розвиток туризму Нижньої Саксонії у XIX – XX ст.

Індустріалізація, яка охопила багато частин Європи в XIX столітті, мала великий вплив на соціальну та економічну структуру регіонів, включаючи Нижню Саксонію. Цей період змінив не тільки виробничі процеси, але й численні аспекти культурного та соціального життя, у тому числі розвиток туризму. Нижня Саксонія, що спочатку була аграрним і торговим регіоном, зазнала великих змін з розвитком промисловості та урбанізації. Протягом цього часу з'явилися нові типи туризму, зокрема індустріальний туризм, що стало результатом технічних і культурних трансформацій [31].

Індустріалізація в Нижній Саксонії розпочалася в середині XIX століття з розвитку вугільної, металургійної та текстильної промисловості. Одним із перших наслідків цього процесу стала урбанізація великих міст, таких як Ганновер, Бремерхафен і Брауншвейг. Будівництво залізниць і розвиток транспорту зробили ці міста важливими економічними центрами, що стимулювало приплив людей та інвестицій. Зростання індустрії привело до збільшення кількості робочих, що сприяло урбанізації та розвитку нових соціальних класів, зокрема середнього класу, який шукав відпочинку та розваг після довгих годин важкої праці. Це стало основою для розвитку відпочинкового туризму, зокрема курортів, які ставали популярними серед робітничих класів, а також серед заможних верств населення. У цей час зростає потреба в оздоровчих курортах, оскільки зросла занепокоєність станом здоров'я робітників, які часто працювали в поганих умовах. Вода, природні ресурси та спа-центри стали важливою частиною нової індустріальної культури, що сприяло розвитку курортних міст [15;31;41].

Одним з найважливіших факторів, який стимулював розвиток туризму в Нижній Саксонії в кінці XIX століття, було будівництво залізничних ліній [15]. Відкриття залізничного сполучення між великими містами, такими як Ганновер, Бремерхафен, Гамбург, і курортами на узбережжі Північного моря

зробило подорожі доступнішими для більшої кількості людей. Раніше ці подорожі могли собі дозволити лише заможні верстви населення, але з введенням залізничних перевезень середній клас отримав можливість подорожувати. Залізничний транспорт став основним способом пересування між містами та курортами, що сприяло росту популярності різних курортів, зокрема на узбережжі Північного моря, де клімат та природні умови сприяли лікуванню і відпочинку. Нижня Саксонія стала важливою частиною загальноєвропейської мережі туристичних маршрутів. Міста, що розташовувалися на узбережжі або біля природних ресурсів, стали популярними серед туристів з різних куточків Європи, зокрема Великої Британії, Франції та Нідерландів.

У XX столітті розвиток авіаційного транспорту ще більше збільшив мобільність людей, і це додатково сприяло зростанню популярності відпочинкового туризму в регіоні.

Нижня Саксонія пережила важливий перехід від аграрної до індустріальної економіки в середині XIX століття. Протягом цього періоду відбулося значне збільшення продуктивності в сільському господарстві, що призвело до зменшення потреби в робочій силі в аграрному секторі. Це дозволило багатьом людям переселятися до міст, де вони знаходили роботу на фабриках та заводах. Це значно вплинуло на розвиток міських центрів і сприяло зростанню потреби в культурних і соціальних заходах, таких як театри, музеї, та, звичайно, курорти. Навіть робітники могли собі дозволити короткі відпочинки на курортах у вихідні, що стало популярним трендом у кінці XIX та на початку XX століття [15;26].

Індустріалізація супроводжувалася значними технічними інноваціями, які змінили не тільки економіку, але й спосіб життя людей. Винахід нових технологій, таких як залізничні локомотиви, механічні пристрої для обробки природних ресурсів, розвиток електрики і телеграфії, призвели до підвищення продуктивності і зручностей у повсякденному житті. Це дозволило людям подорожувати швидше, зручніше і дешевше, що зробило туризм ще

доступнішим. Зокрема, з'явилися нові курорти, що використовували природні ресурси, такі як термальні води, мінеральні джерела, а також морське узбережжя. Вони стали місцем не тільки для відпочинку, а й для лікування, що ще більше сприяло їх популярності. Розвиток медичних курортів став важливим аспектом економічного росту Нижньої Саксонії, оскільки багато людей шукали можливість відновлення сил після важкої праці на заводах [15;31].

Індустріалізація також змінила ставлення до природних ресурсів. Оскільки багато курортів розташовувались в природних зонах з цілющими водами та кліматичними умовами, що сприяли відновленню здоров'я, природні ресурси стали важливими складовими місцевого туризму. Влада регіону та підприємці почали активно працювати над охороною цих ресурсів, що забезпечило довгостроковий розвиток курортної індустрії.

Сьогодні в Нижній Саксонії можна побачити велику кількість курортів, які поєднують медичне лікування, відпочинок та активний туризм. Регіон активно розвиває індустріальний туризм, пропонуючи екскурсії на старі фабрики, шахти та інші індустріальні об'єкти. Це дозволяє туристам не тільки ознайомитись з історією розвитку промисловості, а й оцінити вплив цих процесів на сучасний туризм [15].

Таким чином, індустріалізація, яка кардинально змінила соціальну та економічну структуру Нижньої Саксонії, також мала величезний вплив на розвиток туризму в цьому регіоні. Зокрема, вона сприяла розвитку курортної індустрії, забезпечення [15;31].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ У НИЖНІЙ САКСОНІЇ

2.1. Основні види туризму в Нижній Саксонії (екотуризм і активний відпочинок, морський і пляжний туризм, культурний туризм)

Нижня Саксонія, одна з найбільших земель Німеччини, пропонує незліченні можливості для розвитку різних видів туризму. Природні ресурси, зокрема прибережні території Північного моря, численні національні парки, природні заповідники та багата історія, дозволяють цьому регіону бути лідером у розвитку екотуризму, активного відпочинку, морського та пляжного туризму, а також культурного туризму.

Екотуризм і активний відпочинок є одними з основних напрямків туризму в Нижній Саксонії. Цей вид туризму, який ґрунтується на природних ресурсах та екологічному туризмі, дає можливість туристам зануритись у природу, досліджувати унікальні екосистеми, що зберегли свою первозданну красу. Ваттове море – один з найбільш унікальних природних об'єктів світу. Його екосистема включає болота, прибережні піщані островці та річкові естуарії [12]. Природний феномен, який створює особливу біорізноманітність і притягує численних орнітологів та біологів, робить Ваттове море ідеальним місцем для екологічних досліджень та туризму. Туристи, відвідуючи цей регіон, можуть насолоджуватися пішими прогулянками, спостерігати за дикою природою, а також взяти участь в організованих екскурсіях, де спеціалісти розповідають про важливість цього об'єкта для екосистеми. Ваттове море було включено до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО завдяки його унікальності і важливості для планети [12].

Нижня Саксонія має велику кількість національних парків та природних резерватів, що стали важливими елементами розвитку екотуризму в регіоні. До

них належать Національний парк Гарц, природний парк Алтмарк, природний парк Лауенбургські озера, і багато інших. Ці парки стають домівкою для багатьох видів флори і фауни, які рідко зустрічаються в інших частинах Європи. Наприклад, Гарц є одним із найбільших природних резерватів, що включає ліси, гірські території, водоспади та численні пішохідні стежки. Відвідувачі мають можливість здійснювати піші прогулянки, велосипедні тури, спостерігати за рідкісними видами тварин і птахів, а також знайомитись із природними процесами, такими як лісовідновлення, річкові ерозії або формування ландшафтів.

Нижня Саксонія є справжнім раєм для любителів активного відпочинку. Відновлення старих залізничних маршрутів для велосипедистів стало однією з головних ініціатив, щоб зробити цей регіон доступнішим для туристів. Система велосипедних доріжок дозволяє подорожувати від одного природного об'єкта до іншого, поєднуючи фізичну активність з можливістю насолодитися природними ландшафтами та історичними пам'ятками. Нижня Саксонія має понад 20 000 км велосипедних маршрутів, що забезпечують доступ до важливих природних та історичних місць, таких як замки, озера та старовинні містечка. Як і для велосипедистів, Нижня Саксонія пропонує безліч маршрутів для пішохідних прогулянок. Ідеальні для пішохідних туристів території можна знайти у національних парках, природних заповідниках та вздовж річок. Одним з таких маршрутів є "Harz Hexenstieg" — маршрут протяжністю понад 100 км, що проходить через гірські ландшафти, річки і ліси, дозволяючи досліджувати регіон з унікальної перспективи.

Північне узбережжя Нижньої Саксонії з його численними пляжами і морськими курортами є центром морського та пляжного туризму в регіоні. Міста, як Вільгельмсгафен, Нордерней, та інші прибережні курорти, пропонують туристам унікальні можливості для відпочинку, насолоджуючись спокійним морем, пляжами та безліччю активних розваг. Відпочинок на пляжах Північного моря є одним із найбільш популярних видів відпочинку для туристів, як з Німеччини, так і з інших країн Європи. Курорти, такі як

Нордерней, Балленсберг і Вільгельмсгафен, надають всі можливості для проведення часу на пляжі, а також пропонують широкий спектр водних видів спорту, від серфінгу до плавання. Одним із основних напрямків для морського туризму є використання природних лікувальних ресурсів. Міста на узбережжі Північного моря, як Нордерней, стали знаменитими завдяки своїм лікувальним курортам. Тут застосовують морські води та грязьові лікувальні процедури, що мають позитивний вплив на здоров'я. Пляжі Нижньої Саксонії є відмінним місцем для любителів водних видів спорту. Кайтсерфінг, віндсерфінг, дайвінг, а також риболовля — усі ці активності стали популярними серед туристів. Регіон пропонує кілька ідеальних місць для серфінгу, зокрема на островах, таких як Нордерней та Віддермарш [15].

Нижня Саксонія має багату культурну спадщину, що включає численні історичні пам'ятки, музеї, театри та галереї. Це сприяє розвитку культурного туризму, що є важливою складовою економіки регіону. Однією з головних культурних атракцій Нижньої Саксонії є її історичні міста, такі як Ганновер, Брауншвейг, та Оснабрюк. Ці міста пропонують безліч архітектурних пам'яток, що дозволяють туристам поринути в атмосферу минулого. Замки, старовинні церкви, а також традиційні ринкові площі є основними об'єктами для культурних туристів. У Нижній Саксонії є більше 100 музеїв. Крім того, щорічно проводяться численні музичні фестивалі, театральні постановки та інші події, що приваблюють туристів [26;41].

Нижня Саксонія, як і інші регіони Німеччини, постійно вдосконалює інфраструктуру та пропозиції для туристів, що дозволяє їй залишатися конкурентоспроможною на європейському та світовому туристичному ринку. Сучасні тенденції включають використання нових технологій, орієнтацію на сталий туризм, розвиток інклюзивних ініціатив та інтеграцію екологічно чистих практик у всі аспекти туристичної індустрії.

У останні роки все більше туристичних компаній в Нижній Саксонії активно використовують цифрові технології для покращення туристичного досвіду. Від онлайн-бронювання турів до додатків для мобільних телефонів, що

допомагають планувати подорожі та надають інтерактивну інформацію про природні та культурні пам'ятки, технології роблять туризм доступнішим і більш персоналізованим. Одним з прикладів є система смарт-туризму, що дозволяє туристам за допомогою смартфонів і планшетів отримувати інформацію про місця та події в реальному часі. В Нижній Саксонії популярні такі інструменти, як туристичні додатки, що дозволяють забронювати квитки, знайти маршрути на велосипедах, або навіть брати участь в віртуальних турах по музеях і природних заповідниках [26].

Регіон активно розвиває інфраструктуру для велосипедистів та пішохідних туристів, забезпечуючи безпечні й екологічно чисті маршрути, що мінімізують негативний вплив на природу. Наприклад, у природних парках встановлені екологічно чисті туалети та сміттєві баки для збору відходів. Крім того, є програми, що стимулюють туристів дотримуватись принципів екологічного туризму, а також підтримують розвиток «зеленої» енергетики на території готелів та туристичних об'єктів.

Інклюзивний туризм також є важливим елементом сучасної туристичної індустрії Нижньої Саксонії. Це включає в себе доступність для людей з обмеженими можливостями. Регіон активно працює над створенням інфраструктури, яка забезпечує доступність для осіб з інвалідністю в громадських місцях, музеях, театрах, а також на природних маршрутах. У більшості туристичних об'єктів Нижньої Саксонії враховано потреби людей з обмеженими можливостями, що сприяє залученню більшої кількості відвідувачів. Крім того, проводяться спеціалізовані тури та екскурсії для людей з особливими потребами, що дозволяє їм насолоджуватися культурними та природними багатствами регіону без обмежень [26].

Один з головних аспектів розвитку туризму в Нижній Саксонії полягає в інтеграції різних видів туризму, що створює можливості для розвитку міжсекторних ініціатив. Наприклад, екотуризм часто переплітається з культурним, оскільки багато туристичних маршрутів поєднують природні краєвиди з історичними пам'ятками, такими як старовинні замки або музеї.

Культурний туризм в свою чергу може органічно доповнювати морський та пляжний туризм, надаючи туристам можливість не лише відпочивати на пляжі, а й досліджувати культурні та історичні об'єкти в прибережних містах. Природні резервати та національні парки, що знаходяться в таких регіонах, також можуть бути об'єктами для культурних та природних екскурсій [26].

Додавши більше уваги до створення інтегрованих турів, можна створити широку мережу пропозицій, які дозволяють поєднувати екологічний відпочинок з дослідженням місцевої культури і традицій, що може значно підвищити привабливість регіону для іноземних туристів.

Зважаючи на наявність багатих природних, культурних та історичних ресурсів, а також на сучасні тенденції в індустрії туризму, Нижня Саксонія має великі перспективи для подальшого розвитку туристичної галузі. Подальша інтеграція екологічних стандартів, розвиток інфраструктури для активного відпочинку, модернізація готельного сектору та створення нових туристичних продуктів зможуть забезпечити стійке зростання.

Для забезпечення сталого розвитку туризму важливо зберігати баланс між збереженням природних ресурсів та задоволенням потреб туристів. Важливим напрямом є також підтримка місцевих підприємців та розширення наявної туристичної інфраструктури. Врахування сучасних технологічних досягнень і потреб сучасних туристів дозволить Нижній Саксонії стати однією з найбільш популярних туристичних дестинацій Європи.

Нижня Саксонія, як і більшість інших європейських регіонів, зіткнулася з певними викликами в галузі туризму, спричиненими глобальними змінами клімату, розвитком цифрових технологій та зміною демографічних характеристик суспільства. Проте, незважаючи на ці виклики, є чітка тенденція до зростання популярності Нижньої Саксонії серед туристів завдяки її багатій культурній та природній спадщині, а також постійному вдосконаленню туристичної інфраструктури. Завдяки все більшій популярності екологічного туризму та сталого розвитку, Нижня Саксонія з кожним роком збільшує інвестиції в збереження природи та екосистем. Один із таких прикладів —

розвиток мережі «зелених» готелів та місць для кемпінгу, які використовують відновлювальні джерела енергії, зменшують використання пластика і активно підтримують місцевих виробників. Це дозволяє регіону не тільки приваблювати туристів, орієнтованих на екологічно чистий відпочинок, а й виступати лідером в налагодженні практик сталого туризму в Європі. Ініціативи включають, зокрема, програми обміну енергією між готелями та туристичними об'єктами, а також заходи для відновлення природних ландшафтів після туристичного навантаження. Наприклад, програми переробки води та органічного сміття дозволяють значно знизити негативний екологічний слід від туризму, що є важливим аспектом у контексті глобальних екологічних проблем.

Ще одним важливим напрямом є впровадження цифрових технологій, що перетворюють спосіб взаємодії туристів з місцевими компаніями, підприємствами та самими туристичними об'єктами. Це стосується як онлайн-платформ для бронювання готелів і турів, так і розширеної реальності (AR) та віртуальних турів, які дозволяють людям «відвідати» визначні місця до того, як вони приїдуть в саму Нижню Саксонію. Зокрема, використання AR дозволяє туристам отримувати інтерактивну інформацію про природні об'єкти, історичні пам'ятки та культурні центри в реальному часі, використовуючи мобільні пристрої або спеціальні окуляри. Ця технологія особливо корисна для тих, хто не має можливості фізично відвідати регіон, але хоче дізнатися більше про його культурну спадщину та природну красу. Важливим аспектом є також технології для покращення туристичного досвіду, зокрема мобільні додатки, які дозволяють користувачам отримувати персоналізовані маршрути на основі їх інтересів і переваг, що дозволяє знизити стрес від планування поїздок і зробити відпочинок більш комфортним.

Соціальні зміни в суспільстві також визначають розвиток туризму в Нижній Саксонії. Останні десятиліття характеризуються старінням населення в Європі, і цей процес не оминув і Німеччину. Регіон активно працює над залученням старшого покоління до культурних та оздоровчих подорожей, розробляючи спеціальні тури для людей похилого віку. Готелі, туроператори та музеї

враховують потреби людей з обмеженою рухливістю, забезпечуючи безбар'єрний доступ і можливість насолоджуватися відпочинком без фізичних труднощів [26].

Не менш важливим є розвиток туризму для сімей з дітьми, що також є одним з основних трендів. Спеціальні тури, дитячі парки розваг, освітні ініціативи, направлені на навчання дітей про природу та культуру, сприяють розвитку інфраструктури для сімейного відпочинку.

Незважаючи на всі виклики, що постають перед туристичним сектором у контексті глобалізації та зміни клімату, Нижня Саксонія має великий потенціал для збереження та розвитку туризму. Розвиток сталих практик туризму, вдосконалення інфраструктури та інтеграція нових технологій нададуть туристичному сектору регіону численні переваги у найближчі десятиліття. Завдяки своїй природній красі, культурній спадщині та історії, Нижня Саксонія зможе стати важливою туристичною дестинацією не тільки для Європи, а й для туристів з інших континентів. Особливо варто відзначити перехід до більш персоналізованих та спеціалізованих туристичних послуг, таких як екологічно чисті тури, активний відпочинок на природі та культурні екскурсії для різних вікових груп.

Залишаючись на крок попереду у впровадженні новітніх технологій та сталих практик туризму, Нижня Саксонія зможе підтримувати та розвивати туристичну індустрію навіть у контексті сучасних економічних та екологічних викликів.

Нижня Саксонія, завдяки своєму природному багатству, культурній спадщині та інфраструктурі, має великий потенціал для розвитку туризму в майбутньому. Завдяки різноманітності природних ландшафтів, численним історичним пам'яткам, унікальним природним екосистемам, таких як Ваттове море, регіон вже сьогодні є популярною туристичною дестинацією для різних категорій туристів, від тих, хто шукає активний відпочинок, до тих, хто зацікавлений в екологічному чи культурному туризмі [12].

Завдяки розвитку новітніх технологій, таких як віртуальні тури та інтерактивні додатки, можливості для туристів у Нижній Саксонії будуть лише зростати. Врахування нових трендів, таких як сталий туризм, екологічні практики та інклюзивність, є важливими аспектами в плануванні майбутнього розвитку регіону. Особливо важливою є адаптація до змін клімату, зокрема через розвиток еко- та агротуризму, який дозволяє зберегти природу та зробити туризм більш доступним для широкої аудиторії.

Нижня Саксонія також має великі можливості для розвитку так званого “сімейного” та “професійного” туризму. Для цього необхідно посилити інвестиції в інфраструктуру для сімей, а також розвивати індустрію конгресного (ділового) туризму. Міжнародні виставки, конференції та культурні заходи можуть привертати не тільки бізнесових туристів, а й потенційних інвесторів, які можуть вкладати у розвиток регіону [26].

Загалом, розвиток туризму в Нижній Саксонії залежить від здатності адаптуватися до змінних економічних та екологічних умов, використовуючи сучасні технології, сталий підхід до екології та інтеграцію культурних і природних ресурсів в унікальні туристичні пропозиції. Ці кроки забезпечать подальше процвітання туризму в регіоні, що сприятиме не лише економічному розвитку, а й збереженню культурної та природної спадщини для майбутніх поколінь.

У підсумку, туризм у Нижній Саксонії є не лише важливою частиною економіки, а й неоціненною складовою культурного та природного ландшафту регіону. Від екологічного туризму до культурних та історичних подорожей — кожен аспект цієї індустрії розкриває безмежний потенціал цієї федеральної землі для різноманітних груп туристів. Завдяки багатому природному та культурному спадку, розвиненій інфраструктурі та постійному вдосконаленню послуг для туристів, Нижня Саксонія готова до подальшого розвитку туризму. Міжнародна співпраця та інтеграція передових технологій також відіграють

важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності регіону на світовій туристичній арені.

Майбутнє туризму в Нижній Саксонії виглядає перспективним, і, з огляду на тенденції розвитку інфраструктури, новітніх технологій та екологічних ініціатив, можна впевнено сказати, що цей регіон стане важливим осередком для туристів з усього світу, надаючи їм унікальні можливості для відпочинку та пізнання.

2.2. Роль історичних пам'яток у розвитку сучасного туризму Нижньої Саксонії

Історична спадщина Нижньої Саксонії виступає основною рушійною силою розвитку сучасного туризму в регіоні. З огляду на багатовікову історію цієї федеральної землі, численні замки, фортеці, монастирі, церкви, старовинні міста та музейні комплекси створюють унікальну туристичну пропозицію, яка не тільки привертає відвідувачів з Німеччини та інших європейських країн, а й слугує важливим чинником економічного зростання та культурного відродження. У цьому підрозділі аналізуються історичні пам'ятки як ключовий елемент туристичної індустрії, їхня роль у формуванні культурного досвіду туристів і їх внесок у модернізацію туристичної інфраструктури регіону.

Історичні пам'ятки Нижньої Саксонії мають глибоке коріння. Від середньовічних замків до ренесансних палаців – кожен об'єкт відображає окремий етап історичного розвитку регіону. Ці пам'ятки не лише свідчать про минулі епохи, але й є невід'ємною частиною сучасної культурної ідентичності [26].

У середньовіччі містечка, такі як Ганновер та Брауншвейг, були центрами ремісничої та торгової діяльності. Пам'ятники того часу – старовинні церкви, монастирі, укріплені стіни – слугують доказом високого рівня цивілізації, що характеризував цей період. Сучасні реконструкції та реставраційні роботи

дозволяють зберегти ці об'єкти, сприяючи тим самим розвитку культурного туризму [41].

Архітектурна спадщина регіону є ключовим фактором у розвитку сучасного туризму. Старовинна архітектура міст, таких як Брауншвейг, доповнюється численними історичними пам'ятками: замками, палацами, старовинними церквами та будівлями. Наприклад, Собор Святої Марії в Брауншвейгу, із своїми архітектурними витворами мистецтва, є одним із символів регіону, що надає місту неповторного характеру [41].

Крім того, історичні зони міст активно використовуються для культурних заходів, фестивалів і тематичних екскурсій, що дозволяє туристам зануритись у атмосферу минулого. Архітектурні ансамблі створюють унікальне середовище для відпочинку і освіти, яке в свою чергу сприяє підвищенню культурної цінності регіону.

Ефективна політика збереження історичних пам'яток стала фундаментальним чинником для стабільного розвитку туризму. У Нижній Саксонії впроваджуються численні програми з реставрації пам'яток, що включають як державні, так і приватні інвестиції. Ці заходи спрямовані на збереження архітектурних цінностей, підтримку історичної істини та адаптацію об'єктів до сучасних потреб туристів.

Реставраційні проекти не лише зберігають минуле, але й створюють нові можливості для занурення туристів у культурну спадщину регіону. Інтерактивні експозиції, мультимедійні гіді, віртуальні тури – все це дозволяє краще ознайомитись з історією і культурою Нижньої Саксонії, сприяючи сталому розвитку туризму.

Історичні пам'ятки є не лише культурним надбанням, а й потужним економічним інструментом. Завдяки розвитку туризму, пов'язаного з історичними об'єктами, регіон отримує значні надходження через готелі, ресторани, сувенірні магазини та інші сервіси. Туристичний потік, спричинений історичними пам'ятками, створює робочі місця, стимулює розвиток малого та середнього бізнесу, сприяє економічному зростанню місцевих громад.

Дослідження показують, що регіони, які активно інвестують у збереження історичних об'єктів, мають високий потенціал для економічного розвитку. Ганновер, Брауншвейг та інші міста Нижньої Саксонії стають центрами не лише культурного, а й економічного відродження, що сприяє підвищенню якості життя місцевих жителів [41].

Музеї виступають одним із головних механізмів збереження та популяризації історичної спадщини. Нижня Саксонія має багату музейну інфраструктуру, що охоплює численні колекції історичних, мистецьких, археологічних та етнографічних об'єктів. Музеї активно долучають місцевих жителів і туристів до збереження культурної спадщини через інтерактивні виставки, освітні проекти та культурні заходи. Сучасні музейні технології, такі як віртуальна реальність і інтерактивні експозиції, дозволяють відвідувачам отримати поглиблений досвід, який не обмежується лише традиційним переглядом експонатів. Відвідини музеїв стають частиною загального туристичного маршруту, що сприяє підвищенню культурної обізнаності та економічній активності регіону [26].

Для того, щоб історичні пам'ятки не залишались ізольованими об'єктами, в Нижній Саксонії активно створюються інтегровані туристичні маршрути. Такі маршрути поєднують відвідування історичних будівель, музеїв, археологічних об'єктів, культурних центрів і пам'яток локацій в єдину програму, що дозволяє туристам отримувати повну картину історичного розвитку регіону. Одним із прикладів є маршрут «Ганзейський шлях», який включає відвідування основних історичних міст, замків і музеїв, що розташовані по всій Нижній Саксонії. Цей маршрут дозволяє туристам не лише оцінити архітектурну спадщину, але й зануритись у багатовікову історію торгівлі, культури і ремесел, що є основою сучасного туризму [26].

Розвиток туризму, спрямованого на історичні пам'ятки, має значний вплив на соціокультурне життя регіону. Він сприяє відродженню традицій, збереженню історичних знань і формуванню культурної ідентичності. Місцеві громади, беручи участь у реставраційних проектах і організації культурних заходів, не

тільки захищають свою спадщину, але й отримують додаткові економічні вигоди. Туристичні заходи, фестивалі, реконструкції історичних подій і вистави створюють можливість для місцевих жителів активно брати участь у культурному житті, а також знайомитися з історією своєї землі. Це сприяє збереженню унікального культурного спадку, що передається наступним поколінням, і стимулює розвиток місцевого туризму як засобу економічного зростання.

Сучасні технології кардинально змінили спосіб, яким туристи взаємодіють з історичною спадщиною. Нижня Саксонія активно впроваджує цифрові інновації в галузі туризму, що дозволяє забезпечити більш глибокий і інтерактивний досвід відвідувачів. Використання мобільних додатків, віртуальних турів, 3D-моделювання історичних об'єктів і цифрової архівації допомагають зробити історію доступнішою та цікавішою. Завдяки цифровим технологіям туристи можуть здійснювати віртуальні екскурсії, ознайомлюватись із реконструкціями історичних подій і взаємодіяти з експозиціями в інтерактивному режимі. Це не лише сприяє залученню нових відвідувачів, але й збільшує можливості для освітніх програм та наукових досліджень.

Розвиток туризму базується також на постійних інвестиціях у збереження історичної спадщини. Нижня Саксонія активно фінансує реставраційні проекти, модернізацію музейних експозицій і створення культурних центрів. Залучення коштів з державного бюджету, європейських фондів і приватних інвесторів дозволяє зберігати історичні об'єкти в належному стані та робити їх доступними для широкої аудиторії [26]. Ці інвестиції не лише сприяють збереженню культурної спадщини, але й стимулюють розвиток місцевої економіки. Кожен проект зі збереження історичних пам'яток створює нові робочі місця, залучає туристів і підвищує престиж регіону як культурного осередку [26].

Незважаючи на всі успіхи в збереженні історичних пам'яток, регіону доводиться стикатися з рядом викликів. Серед основних проблем можна

виділити потребу в додаткових інвестиціях, збереженні автентичності пам'яток при модернізації інфраструктури, а також у збільшенні обізнаності серед туристів щодо важливості культурної спадщини. Перспективи розвитку історичного туризму у Нижній Саксонії базуються на розширенні інтегрованих туристичних маршрутів, розвитку цифрових технологій, поліпшенні співпраці з міжнародними організаціями та підвищенні якості туристичних послуг. Залучення інноваційних рішень дозволить не лише зберегти історичну спадщину, але й зробити її ще більш привабливою для нових поколінь туристів.

Однією з важливих складових успіху історичного туризму є активна участь місцевих громад. Волонтерські організації та культурні асоціації Нижньої Саксонії активно долучаються до збереження та популяризації історичних пам'яток. Вони організовують екскурсії, фестивалі, культурні заходи та освітні програми, спрямовані на залучення молодих людей до вивчення історії свого регіону. Громадські ініціативи дозволяють покращити обслуговування пам'яток, проводити реставраційні роботи за участі місцевих майстрів і забезпечувати стабільний потік туристів, що також сприяє економічному розвитку регіону.

Сучасна культурна політика Нижньої Саксонії передбачає інтеграцію традиційних методів з інноваційними технологіями. Цей підхід дозволяє не лише зберегти історичну спадщину, але й адаптувати її до потреб сучасного туриста. Наприклад, використання мультимедійних виставок, інтерактивних карт та онлайн-платформ сприяє більш широкому розповсюдженню знань про історію регіону серед туристів з усього світу. Інновації також допомагають у створенні нових туристичних продуктів, таких як тематичні тури, базовані на історичних подіях, інтерактивні екскурсії з використанням технологій доповненої реальності та віртуальної реальності, що забезпечують глибший зануреність у минуле регіону.

Культурно-освітні проекти є важливою складовою сучасного історичного туризму. За їх участі створюються спеціалізовані програми, семінари, конференції та лекції, що сприяють популяризації історії Нижньої Саксонії

серед туристів. Місцеві музеї, бібліотеки та академічні установи активно співпрацюють для розробки інтерактивних матеріалів, які дозволяють не лише зберігати, але й поширювати знання про історичні події, архітектурні традиції та культурні цінності регіону. Це також включає організацію тематичних фестивалів, реконструкцій історичних подій та роботу з молоддю, що зміцнює зв'язок між поколіннями і сприяє передачі культурної спадщини [26].

Наукові дослідження, присвячені історії та культурі Нижньої Саксонії, є важливим джерелом для розвитку туризму. Академічні праці, монографії та дослідницькі звіти створюють теоретичну базу, яка дозволяє розробляти ефективні стратегії збереження пам'яток, реставраційних проектів та розвитку туристичних маршрутів. Співпраця між університетами, науковими установами та місцевими органами влади є ключовою для впровадження інновацій у сфері культурного туризму. Результати досліджень допомагають краще розуміти потреби туристів, аналізувати економічний вплив історичних пам'яток і розробляти стратегії залучення інвестицій у дану галузь. Це сприяє більш ефективному управлінню культурною спадщиною та розвитку сучасного туризму в регіоні.

Історичні пам'ятки становлять важливу складову не тільки культурного, а й економічного розвитку регіону. Завдяки великій кількості туристів, що приїжджають відвідати історичні об'єкти, місцева економіка отримує значні надходження. Це включає розвиток готельного бізнесу, ресторанного господарства, сувенірної торгівлі і сфери послуг. Економічний вплив історичного туризму виявляється і у створенні нових робочих місць, інвестиціях у реставраційні роботи, а також у розвитку суміжних галузей економіки. Регіон за рахунок туризму зміцнюється на міжнародній арені, що стимулює подальше економічне зростання та культурний обмін.

Культурні заходи, організовані в Нижній Саксонії, сприяють підвищенню туристичної привабливості регіону. Фестивалі, вистави, концерти та інші культурні події збільшують потік туристів та допомагають підтримувати

місцевий культурний рівень. Зокрема, фестивалі, присвячені історії Ганзейського союзу, середньовічним традиціям та місцевим ремеслам, створюють унікальний досвід для відвідувачів. Організація культурних подій є також важливим інструментом для збереження історичної спадщини, оскільки вони дозволяють містам не лише популяризувати свої пам'ятки, але й підтримувати їхнє оновлення через участь місцевих майстрів, артистів та істориків [41].

Місцеві громади активно залучені в процес збереження історичної спадщини через численні волонтерські ініціативи. Громадські організації, за підтримки місцевої влади, організовують суботники, освітні заходи та культурні програми, що сприяють безпосередньому залученню мешканців до процесу збереження пам'яток. Це створює позитивний імідж регіону, допомагає інтегрувати історичне надбання в повсякденне життя і стимулює розвиток туризму як соціально-культурного процесу. Волонтерські ініціативи допомагають не лише зберегти історичні об'єкти, але й виховують у суспільстві почуття гордості за власну культурну спадщину. Це сприяє більш активному залученню місцевих жителів у туристичну діяльність та створює сприятливе середовище для розвитку додаткових сфер культури і бізнесу.

А ось, сучасні технології не тільки підвищують рівень залучення туристів, але й сприяють збереженню історичних пам'яток, оскільки за допомогою цифрових технологій можна зберегти архівні зображення, реконструювати історичні події і створити віртуальні музеї. Цей підхід інтегрує сучасні технології з традиційною туристичною індустрією, що дозволяє розширити аудиторію і залучити молоде покоління до вивчення історії регіону [26].

Для кращого розуміння ролі історичних пам'яток у розвитку туризму, слід провести порівняльний аналіз з іншими регіонами Європи. Наприклад, досвід регіону Бургундія у Франції, Баварії в Німеччині чи Італії показує, як ефективно можуть використовуватися історична спадщина і культурні традиції для стимулювання туристичного потоку та розвитку місцевої економіки. У порівняльному аналізі важливо врахувати особливості архітектурного стилю,

історичну еволюцію пам'яток, методи реставрації, а також рівень інтеграції сучасних технологій у просування культурного туризму. Нижня Саксонія має власні унікальні переваги, такі як багата середньовічна спадщина, Ганзейський союз і добре збережені історичні центри, що дозволяє регіону конкурувати з іншими європейськими туристичними напрямками [41].

Підсумовуючи, роль історичних пам'яток у розвитку сучасного туризму Нижньої Саксонії є багатогранною. Вони виступають не тільки як збереження культурного надбання, але й як ключовий фактор економічного зростання регіону. Розвиток історичного туризму сприяє формуванню позитивного іміджу Нижньої Саксонії, залучаючи туристів з усього світу та сприяє інтеграції культурної спадщини в сучасну туристичну індустрію. За рахунок постійних інвестицій у реставрацію та модернізацію інфраструктури, використання інноваційних технологій і активної участі місцевих громад, історичні пам'ятки зберігають свій статус як основна привабливість регіону. Розширення культурних маршрутів, організація інтерактивних турів і впровадження цифрових технологій дозволяють надати туристам комплексний досвід, що сприяє збереженню історичної спадщини та підтримує сталий розвиток місцевої економіки.

Таким чином, історичні пам'ятки Нижньої Саксонії не лише розкривають багатовікову історію регіону, але й створюють потужний імпульс для розвитку сучасного туризму, забезпечують економічне процвітання, стимулюють культурний обмін і сприяють збереженню унікального національного надбання для майбутніх поколінь.

2.3. Збереження історико-культурної спадщини через туризм

Збереження історико-культурної спадщини є одним із ключових завдань сучасного суспільства, і туризм виступає важливим інструментом у цьому процесі. Нижня Саксонія, багата на численні історичні пам'ятки, старовинні міста, архітектурні ансамблі та культурні традиції, має великий потенціал для використання своєї спадщини як засобу залучення туристів і стимулювання

економічного зростання. Цей підрозділ присвячено аналізу ролі туризму в збереженні історико-культурної спадщини регіону та визначенню сучасних шляхів її інтеграції у туристичний продукт.

Історико-культурна спадщина виступає цінним ресурсом, що відображає минулі епохи, традиції та спосіб життя народу. Для Нижньої Саксонії вона є не лише символом національної ідентичності, але й потужним інструментом економічного розвитку через туризм. Збереження старовинних замків, палаців, церков, музеїв і старовинних міст дозволяє не лише відновити історичну пам'ять, а й стати основою для створення інтерактивних туристичних маршрутів, що збагачують культурний досвід відвідувачів [26].

Важливо, що історико-культурна спадщина забезпечує можливість для збереження знань і традицій, передаючи їх наступним поколінням. Туризм, спрямований на ознайомлення з культурною спадщиною, допомагає фінансувати реставраційні проекти, утримання пам'яток та проведення науково-дослідних робіт. Ефективне збереження історико-культурної спадщини неможливе без належної реставрації та реконструкції. У Нижній Саксонії проводяться численні реставраційні проекти, орієнтовані на збереження автентичного вигляду історичних об'єктів. Реставраційні роботи включають не лише архітектурні заходи, а й впровадження сучасних технологій для забезпечення довготривалого збереження пам'яток. Завдяки участі місцевих громад, державних установ і приватного сектору вдалося зберегти важливі архітектурні пам'ятки, що сприяють розвитку туризму.

Сучасні технології відіграють значну роль у популяризації історико-культурної спадщини. Створення інтерактивних музеїв і використання технологій доповненої реальності дозволяють відвідувачам отримувати поглиблену інформацію про історію та культуру регіону. Цифровізація архівних матеріалів, 3D-моделювання історичних об'єктів і віртуальні тури стають неоціненними інструментами для залучення нових поколінь туристів [26]. Такі проекти дозволяють не лише зберегти історичну інформацію, але й зробити її доступною для широкого загалу.

Одним із ключових механізмів збереження спадщини є активне залучення освітніх та культурних установ до розробки спеціалізованих програм. Майстер-класи, семінари, конференції, фестивалі та реконструкції історичних подій допомагають не лише популяризувати історичну спадщину, а й сприяють її збереженню. Організація тематичних турів, що включають екскурсії з гідом, дозволяє поглиблено вивчити історію та традиції регіону. Завдяки цим заходам туристи отримують можливість не лише ознайомитися з історією, а й активно долучатися до збереження культурної спадщини.

Історико-культурна спадщина, інтегрована в туристичний продукт, створює значний економічний вплив на місцеві громади. Туристичні потоки, що орієнтовані на культурні об'єкти, сприяють розвитку готельного бізнесу, ресторанного господарства, сувенірної торгівлі і сфери послуг. Відновлення та реставрація історичних пам'яток часто фінансуються за рахунок туристичних надходжень, що дозволяє підтримувати їх у належному стані та створювати нові робочі місця.

Програми збереження культурної спадщини часто супроводжуються залученням інвестицій з державного бюджету, європейських фондів та приватного сектору. Ці інвестиції сприяють модернізації туристичної інфраструктури, проведенню масштабних реставраційних робіт і створенню нових культурних центрів. Інвестовані кошти дозволяють забезпечувати високий рівень обслуговування туристів, що сприяє зростанню економічної активності регіону.

Активне використання історико-культурної спадщини стимулює розвиток суміжних галузей, таких як ремесла, гастрономія, культурно-освітні заходи та екскурсійний бізнес. Туристичні об'єкти створюють вигідну платформу для розповсюдження місцевих продуктів, організації фестивалів та проведення ярмарок, що сприяє розвитку місцевого підприємництва. Таким чином, туризм стає потужним каталізатором економічного зростання, підтримуючи не лише

культурну спадщину, а й створюючи позитивний імпульс для всієї регіональної економіки.

Міжнародні організації, зокрема ЮНЕСКО, мають вагоме значення для збереження культурної спадщини. Через участь у міжнародних програмах та проектах Нижня Саксонія отримує можливість залучати зовнішні ресурси і фінансування для реставрації історичних об'єктів. Цей механізм сприяє не лише збереженню спадщини, але й підвищенню міжнародної привабливості регіону як туристичної дестинації.

Впровадження цифрових технологій і створення інтерактивних онлайн-ресурсів для збереження історичної спадщини стало важливим етапом для регіонів, що прагнуть зробити свою культурну спадщину доступною для світової спільноти. Нижня Саксонія активно бере участь у подібних ініціативах, створюючи цифрові архіви, віртуальні тури та інтерактивні експозиції. Це не тільки допомагає залучити туристів, але й сприяє збереженню історичних даних для майбутніх поколінь.

Співпраця з європейськими та міжнародними фондами дозволяє реалізовувати масштабні проекти з реставрації і збереження історичних пам'яток. Такі проекти спрямовані на відновлення архітектурних ансамблів, модернізацію музейних експозицій і створення культурних центрів, що сприяють інтеграції культурної спадщини в сучасний туристичний продукт. Підтримка міжнародних партнерів створює додаткові ресурси для збереження спадщини, що є критично важливим у сучасних умовах швидкого розвитку туризму [26].

Місцеві громади виступають одним із головних суб'єктів збереження культурної спадщини. Участь громадських організацій, волонтерів і місцевих ініціатив сприяє не лише збереженню пам'яток, а й розвитку туризму. Активна участь громад дозволяє не тільки фінансово підтримувати реставраційні проекти, а й залучати туристів, надаючи їм можливість брати участь у традиційних майстер-класах, екскурсіях та культурних заходах.

Освітні ініціативи, що спрямовані на популяризацію історії та культури Нижньої Саксонії, є ключовими для збереження спадщини. За рахунок спільних проектів між школами, університетами і музеями, місцеві жителі отримують можливість вивчати і цінувати свою історію. Ці програми включають проведення лекцій, семінарів, конференцій та інтерактивних турів, які дозволяють молоді, а також дорослим краще зрозуміти значення культурної спадщини та її роль у сучасному житті [26].

Культурні події, фестивалі та тематичні екскурсії сприяють не лише збереженню спадщини, а й її популяризації. Організація фестивалів, присвячених історичним подіям, реконструкціям традиційних ремесел та звичаям, дозволяє розкрити багатство культурної спадщини регіону, залучаючи туристів і створюючи позитивний імідж місцевості. Ці заходи часто стають платформою для спілкування між представниками різних поколінь, що сприяє передачі культурних традицій від батьків до дітей.

Сучасні цифрові технології відкривають нові можливості для збереження та популяризації культурної спадщини. Впровадження інтерактивних експозицій, створення віртуальних турів, 3D-сканування історичних об'єктів і цифровізація архівів дозволяють зробити спадщину більш доступною не лише для туристів, а й для науковців і студентів. Інтерактивні платформи допомагають відвідувачам отримати детальну інформацію про кожен об'єкт, що стимулює інтерес до історії регіону і сприяє збереженню культурного надбання. Додатки доповненої реальності (AR) створюють новий вимір у сприйнятті історичних пам'яток. За допомогою AR-технологій туристи можуть "оживити" історичні події, побачити реконструкції старовинних об'єктів у реальному часі, отримати інтерактивні інструкції та культурну інформацію. Ці технології допомагають не лише залучити молодь, але й зробити інформацію доступною для всіх, хто прагне глибше зануритися в історію Нижньої Саксонії.

Інноваційні маркетингові стратегії дозволяють ефективно поширювати інформацію про культурну спадщину та залучати нових відвідувачів. Завдяки використанню соціальних медіа, онлайн-блогів, віртуальних турів і

інтерактивних платформ, туристичні об'єкти отримують можливість представити свою історію та культурні цінності широкій аудиторії. Ці методи допомагають підвищити впізнаваність регіону і створити довготривалий імідж як туристичної дестинації (привабливої туристичної території).

Розвиток туризму, пов'язаний із збереженням історико-культурної спадщини, є потужним драйвером економічного зростання. Завдяки туристичним потокам, що надходять для ознайомлення з історичними пам'ятками, місцеві громади отримують значні надходження. Це стимулює розвиток малого та середнього бізнесу, розширює ринок праці, сприяє залученню інвестицій у реставраційні та інфраструктурні проекти.

Інвестиції в збереження культурної спадщини та розвиток музеїв, культурних центрів і туристичних маршрутів безпосередньо впливають на створення нових робочих місць. Залучення експертів, реставраторів, туристичних гідів, маркетологів та інших фахівців створює сприятливе середовище для розвитку підприємництва. Місцеві ініціативи, підтримані державними програмами, дозволяють не лише зберегти історичну спадщину, але й стимулювати розвиток регіональної економіки [26].

Збереження історико-культурної спадщини через туризм має величезний соціальний вплив. Воно сприяє підвищенню рівня культурної обізнаності, інтеграції молодіжних ініціатив та створенню міцних соціальних зв'язків у місцевих громадах. Туристичні заходи, фестивалі, майстер-класи та освітні програми допомагають зберегти традиції, передати знання наступним поколінням і зміцнити почуття спільної культурної ідентичності.

Успішне збереження культурної спадщини часто залежить від міжнародної співпраці. Нижня Саксонія активно бере участь у програмах ЄС, що фінансують реставраційні проекти та розвиток культурного туризму. Через міжнародні ініціативи регіон отримує додаткове фінансування і підтримку для збереження історичних об'єктів, що дозволяє не лише зберегти культурну спадщину, але й підвищити її популярність серед туристів з усього світу.

Внесення об'єктів культурної спадщини до списку ЮНЕСКО зміцнює міжнародне визнання Нижньої Саксонії як регіону з унікальними історичними цінностями. Це сприяє залученню туристів і створює додаткові умови для розвитку місцевої економіки. Участь у програмах ЮНЕСКО також дозволяє здійснювати масштабні реставраційні проекти і впроваджувати новітні технології для збереження культурного надбання.

Міжнародна співпраця сприяє обміну досвідом між різними регіонами, що займаються збереженням культурної спадщини. Нижня Саксонія активно обмінюється досвідом з іншими європейськими регіонами, що розвивають культурний туризм, що дозволяє впроваджувати сучасні методики управління, цифровізації спадщини і проведення реставраційних робіт. Це партнерство забезпечує можливість адаптувати найкращі практики до місцевих умов і сприяє зростанню якості туристичного продукту.

Сучасні цифрові технології дозволяють створювати інтерактивні експозиції, віртуальні тури та цифрові архіви історичних пам'яток. Інтерактивні платформи дозволяють туристам отримувати детальну інформацію про історичні об'єкти, що сприяє їх кращому розумінню і популяризації культурної спадщини. За допомогою технологій доповненої реальності (AR) відвідувачі можуть "оживити" минуле, побачити реконструкції історичних подій, що додає новий вимір в їхній досвід.

Інноваційні методи цифрового маркетингу допомагають регіону досягати глобальної аудиторії. Соціальні мережі, онлайн-платформи та мобільні додатки дозволяють ефективно поширювати інформацію про культурну спадщину Нижньої Саксонії, організовувати інтерактивні тури і проводити онлайн-екскурсії. Це створює можливість залучення туристів незалежно від географічного розташування і сприяє підвищенню міжнародного іміджу регіону.

Інноваційні підходи у формуванні туристичного досвіду включають розробку тематичних турів, які інтегрують різні аспекти культурної спадщини, такі як історія, архітектура, мистецтво та традиції місцевих громад. Ці тури можуть

включати елементи майстер-класів, зустрічей з місцевими майстрами, участі в реставраційних роботах, що дозволяє туристам стати частиною процесу збереження культурної спадщини.

Сучасний туризм у Нижній Саксонії стикається з рядом викликів, зокрема з потребою у значних інвестиціях, інтеграції сучасних технологій та активній участі місцевих громад. Однак досягнення в галузі збереження історико-культурної спадщини, які забезпечуються завдяки міжнародній співпраці, цифровізації та інноваційним методам маркетингу, свідчать про потенціал регіону. Відновлення і реставрація пам'яток, а також розвиток інтерактивних освітніх програм сприяють підвищенню інтересу до культурної спадщини і створюють нові можливості для сталого розвитку туризму.

У майбутньому Нижня Саксонія має змогу стати однією з провідних привабливих туристичних територій Європи завдяки інтеграції історичної спадщини в сучасний туристичний продукт. Важливими напрямками є подальше впровадження цифрових технологій, створення інтерактивних музейних експозицій, збільшення інвестицій у збереження пам'яток та активізація міжнародної співпраці. Це дозволить не тільки забезпечити збереження культурної спадщини, а й сприятиме економічному зростанню регіону, залученню нових туристів і створенню стабільних умов для розвитку туризму.

Одним із головних чинників, що впливають на збереження історико-культурної спадщини, є ефективна державна політика. Нижня Саксонія активно впроваджує програми, спрямовані на підтримку реставраційних проєктів та розвиток культурного туризму. Місцеві органи влади створюють сприятливі умови для приватних інвестицій, залучають грантове фінансування та співпрацюють із міжнародними організаціями. Це дозволяє не лише зберігати історичні пам'ятки, а й інтегрувати їх у сучасну туристичну інфраструктуру.

Збереження історико-культурної спадщини має вирішальне значення для формування культурної ідентичності та розвитку місцевих громад. Туризм, спрямований на історичні пам'ятки, створює можливості для нового покоління

краще пізнати свою історію, традиції та культуру. Це сприяє формуванню позитивного соціального клімату, збереженню культурних традицій і стимулює розвиток креативних індустрій.

Розвиток культурного туризму створює податкові надходження, допомагає розвивати освітні програми та підтримує роботу культурних установ. Це, в свою чергу, стимулює інвестиції у реставрацію пам'яток, розвиток музеїв та галерей, створення культурних центрів та інтерактивних платформ для популяризації спадщини [26].

Підсумовуючи, збереження історико-культурної спадщини через туризм є не лише завданням охорони минулого, а й стратегічним інструментом розвитку сучасного суспільства. Нижня Саксонія демонструє приклад того, як історичні пам'ятки можуть стати основою для розвитку туристичної індустрії, сприяти економічному зростанню та культурному збагаченню регіону.

У майбутньому успіх цього напрямку залежатиме від здатності регіону інтегрувати новітні технології, зберігати автентичність культурної спадщини, розвивати освіту і залучати як місцевих жителів, так і міжнародних інвесторів. Сталий розвиток туризму, що базується на збереженні спадщини, дозволить створити конкурентоспроможний туристичний продукт, який буде актуальним і привабливим для відвідувачів з усього світу.

Для подальшого розвитку збереження історико-культурної спадщини через туризм рекомендується:

- Активно впроваджувати цифрові технології: Розробка інтерактивних платформ, віртуальних турів, AR- і VR-рішення сприятиме більш глибокому зануренню туристів у історичний контекст.
- Розширювати освітні програми: Організація семінарів, лекцій і конференцій за участю істориків, архітекторів і експертів з реставрації допоможе підвищити рівень обізнаності про культурну спадщину.

- Залучати міжнародне фінансування: Використання європейських грантів та партнерство з міжнародними організаціями дозволить фінансувати масштабні реставраційні проекти і модернізацію туристичної інфраструктури.
- Підтримувати місцеві громади: Активне залучення місцевих жителів до збереження спадщини через волонтерські ініціативи, культурні заходи та місцеве підприємництво сприятиме стійкому розвитку регіону.

Збереження історико-культурної спадщини через туризм є комплексним процесом, що охоплює не лише реставрацію архітектурних пам'яток і підтримку культурних ініціатив, а й інтеграцію сучасних технологій і партнерство між державою, науковими установами та місцевими громадами. Нижня Саксонія, з її багатою історією та культурною спадщиною, має всі передумови для того, щоб стати зразковим регіоном у галузі культурного туризму.

Ефективна стратегія збереження спадщини відкриває нові можливості для економічного зростання, соціального розвитку та підвищення міжнародного іміджу регіону. У цей період, коли глобальні виклики, такі як зміни клімату та економічна нестабільність, ставлять нові вимоги до збереження культурного надбання, Нижня Саксонія демонструє, що традиції, інновації і сучасні технології можуть співіснувати і створювати потужний синтез, спрямований на збереження історичної пам'яті і розвиток сучасного туризму.

Майбутні покоління зможуть не лише насолоджуватися красою історичних пам'яток, але й активно брати участь у їх охороні та підтримці, забезпечуючи сталий розвиток туристичної індустрії та збереження культурного надбання для всіх зацікавлених.

РОЗДІЛ 3

ЕКСКУРСІЯ ІСТОРИЧНИМ МІСТОМ НІМЕЧЧИНИ – ЛЮНЕБУРГ

Місто Люнебург знаходиться в Нижній Саксонії та відоме своєю середньовічною архітектурою та багатою історією, пов'язаною з видобутком солей.

Люнебург — затишне німецьке місто з ганзейським минулим. Одну з його шкіл відвідував Йоганн Себастьян Бах. Тут був у гостях у своїх батьків Генріх Гейне. На Ринковій площі стоїть одна з найкрасивіших ратуш Німеччини, а щільність барів і ресторанів – друга в Європі після Мадрида. Своїм багатством він зобов'язаний солі. «Біле золото» добували тут більше тисячі років, продавали по всій Північній Європі, везли навіть до Азії [42].

Люнебург (Lüneburg) — це історичне місто в Нижній Саксонії, Німеччина, розташоване приблизно за 50 км на південний схід від Гамбурга, яке славиться своєю середньовічною архітектурою та багатою історією, пов'язаною з видобутком солей. Місто, засноване понад тисячу років тому, стало важливим торговим центром в середньовіччі завдяки соляним копальням. Люнебург також є студентським містом, де знаходиться Leuphana Universität. Сьогодні місто приваблює туристів своїм старовинним центром, численними фахверковими будівлями, церквами та музеями. Люнебург також оточений живописною природою, зокрема Люнебурзькою пусткою, що робить його популярним місцем для відпочинку на природі [26;42].

Основні факти про Люнебург:

- Населення: близько 77 000 осіб.
- Статус: з 2007 року носить титул “Ганзейське місто” на честь свого членства в Ганзейському союзі [41].

Хочу почати цю Екскурсію з короткого опису рельєфу та географічного положення:

Місто розташоване в південно-східній частині Нижньої Саксонії, Німеччина. Воно знаходиться приблизно за 50 км на південний захід від Гамбурга, що робить його частиною так званої Гамбурзької агломерації. Люнебург лежить на

річці Ільменау, що є притокою річки Ельби, в регіоні, який відомий своєю історією видобутку солі. Це важливий культурний та економічний центр, з гарними транспортними зв'язками з іншими містами, завдяки зручному розташуванню на перехресті основних транспортних маршрутів[42].

Рельєф та географічні особливості:

Люнебург розташований на заході так званого Люнебурзького масиву (Lüneburger Heide), що є природним регіоном з різноманітним рельєфом. Місто лежить на рівнинах, і хоча сам рельєф є досить рівнинним, на околицях є невеликі підвищення та пагорби, характерні для цього природного регіону.

Люнебурзька пустка (Lüneburger Heide) — це велика природна територія на південь від міста, яка славиться своїми вересовими полями, лісами та болотами. Вона є частиною природного парку та популярною туристичною зоною для пішохідних і велосипедних прогулянок.

Води:

Люнебург розташований на річці Ільменау, яка протікає через місто та має велике значення для історії міста, зокрема в період його соляної торгівлі. Ільменау є важливою притокою річки Ельба, що забезпечує місто водними шляхами.

Близькість до річки та наявність водних шляхів робила Люнебург важливим торговим і транспортним вузлом в середньовіччі. Вода також мала значення для видобутку солей, оскільки її використовували для обробки та транспортування солі [42].

Місцевість:

Місцевість навколо Люнебурга є досить різноманітною. Окрім рівнин, на околицях міста можна побачити болота, луки, ліси та великі території вересових пусток. Це місце, де збереглися унікальні екосистеми, що є домом для рідкісних видів флори і фауни. Люнебурзька пустка, яка простягається на південь і південний захід від міста, є частиною природного парку, що охороняється, і це один з найбільших вересових ландшафтів у Німеччині.

У регіоні також зустрічаються зони, що колись використовувалися для сільськогосподарських цілей, зокрема для вирощування сільськогосподарських культур, але сьогодні вони часто є частинами природних територій, які обмежують або регулюють землекористування.

Клімат:

Люнебург знаходиться в помірному кліматичному поясі. Клімат міста відрізняється м'якими зимами та прохолодними літами, що робить його приємним для життя та подорожей протягом більшої частини року. Завдяки близькості до Північного моря, регіон має помірно морський клімат із частими дощами в осінньо-зимовий період.

Тепліші місяці припадають на червень-серпень, коли температура може сягати 20-25°C, а зимові місяці характеризуються температурами близько 0°C, рідко опускаючись нижче -5°C.

ПОЧАТОК ЕКСКУРСІЇ :

ЦЕНТРАЛЬНА ПЛОЩА СТАРОДАВНЬОГО МІСТА Люнебург:

Наша екскурсія по Люнебургу починається з центральної площі Старого міста, на якій мені була неодноразова нагода побувати. Площа Marktplatz, яка є історичним та культурним центром міста. З неї є огляд на всі 360 градусів з якої можна розглянути в різні сторони чудовими середньовічними будівлями, вулички та провулки що збереглися з часів Ганзейського союзу, і є місцем, де сходяться головні туристичні маршрути Люнебурга.

Від Ратуші можна продовжити туристичний маршрут його вуличками, де звісно можна побачити всю насиченість традиційних фахверкових будинків та їх різноманітність та схожість між собою. З площі також відкривається чудовий вид на інші архітектурні перлини міста — церкви, старовинні фахверкові будинки та численні кав'ярні і ресторанчики, де можна насолоджуватись місцевими традиційними стравами.

Ця площа є центром багатьох культурних та соціальних подій, тут часто проходять ярмарки, фестивалі та інші заходи, що привертають як місцевих

жителів, так і туристів. Вона також зберігає атмосферу старовинного міста, де час ніби зупинився, і кожен крок переносить вас у середньовіччя.

Поки ми розглядаємо вулички та їх колорит хотів би, щоб ми повернули на одну з вуличок де є вихід на міст, з якого видно Старий кран Люнебурзької гавані. Коротко про його існування: Старий порт у Люнебурзі раніше був пунктом перевалки дорогоцінної солі на шляху до Любека. Промисловий пам'ятник, який і сьогодні повністю функціонує, розташований у порту на Стінтмаркті (Старий кран).

Дерев'яний, покритий міддю "Старий журавль" на Ільменау вже згадується в 1346 році. Кран використовувався для підняття цінної солі Люнебурзького солончака, тому що таким чином сіль могла бути відправлена далі через канал Штекніц до Любека. Але також дрова та всі види інших товарів піднімалися краном і перевозилися далі. Кран приводиться в рух педалями, які рухали принаймні двоє дорослих чоловіків (ще більше залежно від навантаження).

Один з останніх товарів, який був піднятий з його допомогою, був у 19 столітті: старинний паровоз для Брауншвейг-В'єненбургер Бан, який прибув з Англії до Люнебурга водним шляхом.

Наступна наша зупинка це „German Salt Museum“, так як відстать від Крану до музею займає 18 хвилин, ми можемо по дорозі переглянути ще одне цікаве місце «East Prussian Regional Museum» (Прусський музей та музей пива). В музеї знаходяться експонати тварин таких як зубр та лосі також картини природи та людей тієї епохи, також станки та верстати, відділ з рицарськими обладунками та зброєю. Також релігійні монументи та книги, там можна перейти в інший відділ музею де знаходиться всі матеріали для видобутку та готування пива, також зразки зерна та способи приготування. Музей був заснований у 1987 році на основі Східнопрусійського мисливського музею, створеного лісником Гансом Лефке.

У 2018 році музей зазнав значної реконструкції та розширення, збільшивши площу виставкових приміщень до понад 2000 квадратних метрів.

Колекції та виставки:

- Музей демонструє різноманітні експонати, які охоплюють період від доісторичних часів до сучасності, включаючи предмети, що відображають історію Тевтонського ордену, Королівства Пруссія та вплив світових воєн.
- Особливу увагу приділено німецько-балтійській спадщині, зокрема через окремий відділ, присвячений культурі та історії німців, які проживали в Естонії та Латвії.

Наступна зупинка - музей Солі та мінералів:

Ось ми й потрапили до музею Солі, який дозволяє нам побачити всі етапи видобутку і обробки солі. Тут можна не тільки дізнатися про технології, які використовувалися для добування солі, а й поринути в атмосферу старовинних комор, де сіль зберігалася до продажу. Під землею, в тінях темних коридорів і шахт, зберігається не лише історія, а й таємниці і міфи, які пройшли крізь віки. Саме тут, серед кам'яних стін, ми дізнаємося про Монфонспонсі (підземних гоблінів), яких пов'язують з міфами цього регіону. Вони – злі духи, які, за легендою, мешкають у підземних шахтах та соляних родовищах, де сіль добувається. Під час видобутку вони викликають різноманітні катастрофи – від неочікуваних тріщин у землі до руйнування будинків. За народними переказами, вони – підступні істоти, що постійно турбують і бавляться із підземними рухами.

Завершуючи нашу екскурсію музеєм, ми залишаємо це місце, де зберігаються всі таємниці соляних шахт, і вирушаємо на наступну частину нашої подорожі. Але залишаються з нами не тільки знання, а й цікаві легенди, які надають магічного настрою кожному кроку цієї історії.

Завдяки видобутку солі Люнебург розбагатів, і місто стало одним з найвідоміших торгових центрів у середньовіччі. Видобуток солі було настільки важливим для економіки Люнебурга, що навіть архітектура міста і соціальна структура були тісно пов'язані з цією галуззю. Місто отримувало величезні доходи від продажу солі, що дозволило йому не тільки процвітати, але й

забезпечити великий рівень культурного розвитку, а також стати частиною Ганзейського союзу.

Також хочу провести вас до наступної пам'ятки. Зараз ми можемо бачити монумент „Johanna Stegen“, яка була німецькою героїнею часів Наполеонівських воєн. Під час бою за Люнебург, 2 квітня 1813 року, коли пруським військам загрожував брак боєприпасів, Штеген ризикувала життям, доставляючи патрони та кулі солдатам у фартусі, що значно сприяло перемозі пруських військ. За цю відвагу її прозвали “героїнею Люнебурга”. На честь Йоганни Штеген у Люнебурзі встановлено пам'ятник, який щорічно очищається молодою жінкою, одягненою як Штеген, яка розповідає перехожим про її подвиг. Також її іменем названі вулиці в Люнебурзі та берлінському районі Штегліц.

Тепер ми дійшли і до Alte Stadtmauer або Lüneburger Mauer — це стародавня міська стіна, яка є важливою частиною історичної спадщини Люнебурга. Вона є свідченням середньовічної оборонної архітектури міста і нагадує про його військові та стратегічні важливості в минулих століттях. Люнебург, як важливе торгове місто в середньовіччі, потребував ефективної оборони від нападів. Міська стіна була побудована в період з 12 по 14 століття і мала значення не лише для оборони, але й для символізації міської автономії та статусу. Вона була частиною великого комплексу оборонних споруд, включаючи ворота, башти та кулемети для захисту від ворожих нападів.

Сьогодні багато частин Lüneburger Mauer були відновлені або збережені в рамках зусиль з охорони культурної спадщини. Вона є популярною туристичною пам'яткою, яку можна побачити в різних частинах міста. Одна з найбільш збережених ділянок стіни знаходиться поблизу Schmiedestraße та Hagen.

Міська стіна, разом із прилеглими баштами та ворітьми, стала важливою частиною туристичних маршрутів Люнебурга. Вона дозволяє відвідувачам уявити, як місто виглядало в середньовіччі, та зберегти зв'язок із його історією.

Щорічно туристи можуть прогулятися навколо цих стін, дізнатися більше про середньовічні методи оборони та насолодитися видом на старе місто.

Тепер ми дійшли до однієї з важливих архітектурних пам'яток міста Церква Святого Іоанна, яка має велику історичну та культурну значущість для Люнебурга. St. Johanniskirche (Додаток 3, Рис.6) була заснована в XIII столітті. Вона є одним з найбільш старовинних і величних храмів міста. Спочатку це була романська церква, але впродовж століть вона неодноразово перебудовувалася та розширювалася, зокрема в готичному стилі в XIV-XV століттях, що зробило її одним з чудових прикладів готичної архітектури в Люнебурзі.

Однією з найбільших особливостей церкви є її величезний гострий шпиль в стилі готики, який є характерною рисою багатьох церков середньовіччя. Крім того, St. Johanniskirche має чудові вітражі, які додають їй додаткового шарму і світла. Інтер'єр церкви також вартий уваги завдяки своєму готичному оформленню. Він містить красиві органи, дерев'яні лави, а також бароковий вівтар, який був доданий в XVIII столітті. Церква має також унікальні фрески та скульптури, що зображають біблійні сцени.

Особливо варто зазначити, що St. Johanniskirche є не лише релігійним центром, але й культурним, адже в цій церкві проводяться різноманітні культурні заходи, концерти органної музики та інші урочистості. Церква Святого Іоанна є важливою частиною культурного та релігійного життя Люнебурга. Вона є не тільки місцем для молитов, а й історичною пам'яткою, яка привертає туристів і місцевих жителів, а також важливим елементом міського ландшафту. Церква є частиною ансамблю середньовічних споруд, що робить її важливою архітектурною пам'яткою міста.

Церква розташована в центрі Люнебурга, в старовинному районі міста, що дозволяє туристам та місцевим жителям легко дістатися до неї. Завдяки своєму розташуванню на території історичного ядра міста, St. Johanniskirche є важливою віхою на шляху через старе місто Люнебурга.

На останок хочу щоб ми відвідали ще два міста культурний заклад, розташований за адресою Willy-Brandt-Straße 1: Музей відкрив свої двері для відвідувачів у березні 2015 року після об'єднання двох музеїв: Природничого музею (Nature Museum), який було закрито в 2010 році, та Музею князівства Люнебург (Museum of the Principality of Lüneburg).

Після відвідування музею рекомендую вирушити до Люнебурзької пустоші (Lüneburger Heide), що є однією з найбільших природних пам'яток Північної Німеччини. Ця унікальна культурна ландшафтна зона розташована між містами Гамбург, Бремен і Ганновер. Люнебурзька пустоша відома своїми широкими просторами вересових полів, лісів, боліт та мальовничих сіл.

Тож, завершити екскурсію можна чудовим зануренням у природу — відвідинами Люнебурзької пустоші (Lüneburger Heide), яка стане яскравим фінальним акордом вашої подорожі. Ми залишаємо старе місто Люнебург і вирушаємо на південь — до одного з найунікальніших природних регіонів Північної Німеччини — Lüneburger Heide. Цей мальовничий природний ландшафт — не просто пустош, а справжня перлина, що поєднує вересові поля, ліси, болота і пагорби, які змінюють свій колір залежно від пори року.

У вересні регіон перетворюється на фіолетовий океан: починається цвітіння вересу, і простори наповнюються ніжними ароматами. Це — ідеальний час для неспішних прогулянок, фотографій і насолоди тишею природи.

Цей природний регіон має і культурне значення. Колись саме тут проходили торгові шляхи, а мешканці навколишніх сіл займалися тваринництвом, збиранням меду та ремеслами. Сьогодні ж Lüneburger Heide — охоронювана територія, частина якої є природним парком, де зберігаються рідкісні види флори й фауни.

Особливе місце займає Wilseder Berg — найвища точка пустоші (169 м над рівнем моря). Піднявшись на неї, ви побачите панораму безкраїх полів, що ніби розчиняються в горизонті.

Саме тут, серед природи, можна зробити паузу, сісти на дерев'яну лавку чи просто на траву, вдихнути на повні груди свіже повітря й подумати про те, як тісно в Люнебурзі переплетені історія, культура та природа. Екскурсія завершується на спокійній ноті, залишаючи після себе яскраві враження, тепло та натхнення.

Як висновок з нашої екскурсії хочу сказати так:

Наша мандрівка Люнебургом добігає кінця. Сьогодні ми разом пройшлися вуличками старого міста, зазирнули в історичне минуле, дізналися, як сіль зробила Люнебург багатим, побачили вишукану готику церкви Святого Іоанна, почули історії мужності, як у випадку з Йоганною Штеген, і торкнулися культурної спадщини в музеях.

Кожна зупинка відкривала нам новий бік міста — від середньовічних мурів до тихих площ із кав'ярнями, від пам'ятників минулого до живої атмосфери сучасного Люнебурга. І завершення в Люнебурзькій пустоші дало змогу видихнути, відчувати природу й насолодитися спокоєм після яскравих вражень.

Люнебург — це місто, яке не кричить, а шепоче. Воно говорить крізь стару цеглу фасадів, через скрип дерев'яних віконниць і тихий дзвін церков. Воно чекає, щоб сюди повернулися знову — може, вже не як турист, а як старий знайомий.

Дякую за цю подорож — до нових зустрічей у Люнебурзі!

ВИСНОВКИ

Після завершення роботи над дослідженням, що присвячено історії становлення та розвитку туризму в Нижній Саксонії, можемо з упевненістю стверджувати, що цей регіон є надзвичайно багатим на туристичні ресурси, які формувалися не лише під впливом природи, а й у тісному взаємозв'язку з історичними подіями, соціальними процесами, економічними зрушеннями та культурними трансформаціями.

Найперше, автор прийшов до висновку, що історія регіону пронизує сучасні туристичні практики: від курортів, які виникли на основі цілющих джерел у Бад-Пірмонті, до прибережних міст на Північному морі, де морський туризм розвинувся на основі давніх рибальських традицій — кожен маршрут у Нижній Саксонії несе в собі елемент історичної тяглості. Не менш важливою виявилася роль міст Ганзейського союзу, які не лише формували економічний каркас регіону, але й слугували осередками культури, торгівлі та міжрегіонального обміну, що приваблює туристів і сьогодні.

У процесі аналізу стало зрозуміло, що туризм у Нижній Саксонії має чітку динаміку еволюції: від паломництва й лікувального відпочинку — до інтеграції сучасних видів активного, екологічного й культурного туризму. Особливої уваги заслуговує збереження історико-культурної спадщини: цей аспект у регіоні не лише підтримується, а й активно розвивається — через модернізацію музеїв, реставрацію архітектурних пам'яток, створення культурних маршрутів.

Ще один важливий висновок, який сформувався під час роботи — це багатоступовість самого явища туризму. Воно складається не лише з поїздок, готелів чи музеїв, як це часто уявляється на побутовому рівні. Туризм — це частина історичного розвитку суспільства, що відображає цінності, страхи, прагнення людей у різні епохи. Те, що колись було привілеєм багатих — поїздка до цілющих джерел, наприклад, — з часом стало доступним масовому туристу. І саме Нижня Саксонія дає змогу прослідкувати цю еволюцію на конкретних прикладах: від перших курортів і санаторіїв до широких

можливостей культурного туризму та екологічного відпочинку, які ми бачимо сьогодні.

Окремо хочеться зупинитися на ролі природи у розвитку туризму в цьому регіоні. Ще до початку організованого туристичного руху саме природні ресурси — річки, ліси, м'який клімат, цілющі джерела — створили базу, яка згодом була трансформована в інфраструктуру. Саме тому було важливо у першому розділі розкрити географічні та природні передумови: без них важко зрозуміти, чому саме тут почали з'являтися перші курортні зони, пансіонати, місця відпочинку для аристократії, а згодом і для масового туриста. І сьогодні природа все ще залишається головним чинником привабливості регіону: від узбережжя до Люнебурзької пустоші.

Індустріалізація, попри всі негативні асоціації, також внесла свій внесок у розвиток туризму. Поява залізниць, зручних доріг, розвиток пароплавства на річках — усе це зробило можливим зростання мобільності. Особливо цікавим видався розділ про вплив промисловості на туристичну сферу, де простежується парадоксальний момент: те, що мало на меті розвиток виробництва, одночасно дало поштовх для відпочинку й пізнання світу.

У другій частині роботи автор намагався показати, як історія органічно переходить у сучасність. Сьогодні в Нижній Саксонії функціонують різноманітні форми туризму, і кожна з них по-своєму розвиває регіон. Екотуризм, наприклад, дає змогу зберігати природу та навчати людей взаємодії з довкіллям. Культурний туризм — зберігає пам'ять і водночас створює запит на відновлення старих об'єктів. Морський туризм — формує цілий кластер містечок уздовж Північного моря, які живуть за рахунок сезонного припливу туристів. Ці форми туризму не існують ізольовано, а перетинаються, доповнюють одна одну і розвивають цілі громади.

Не можна оминати і сучасні виклики. Наприклад, кліматичні зміни, які впливають на прибережні території, або нові тенденції в подорожах — як-от *slow tourism*, або мандри в межах власної країни. Усе це ставить перед регіоном нові завдання, на які доводиться реагувати швидко, але водночас виважено, з

урахуванням історичних традицій і цінностей. На мою думку, саме в таких моментах важливо мати чітке уявлення про витoki туристичних процесів, щоб не втратити автентичність.

Розроблена авторська екскурсія по Люнебургу стала не просто практичною частиною роботи, а своєрідним експериментом: як об'єднати знання, емоції, логіку маршруту й увагу до деталей. Автор не просто обрав набір локацій — а й намагався вибудувати маршрут як розмову з містом. Кожна зупинка — це не просто місце, а історія, люди, символи. Мені хотілося, щоб той, хто пройде цим шляхом, не просто дізнався дати, але й відчув атмосферу: запах вересу на пустоші, тишу старовинної церкви, ритм середньовічного ринку. І головне — автор прийшов до висновку, що навіть у сучасному світі є місця, де історія говорить без слів, і Люнебург — одне з таких міст.

Цей маршрут був побудований не лише на основі архівних даних, карт і описів, а й на особистому сприйнятті. Відчуття простору, темп прогулянки, акценти на деталях — усе це допомагало мені сформувати екскурсію, яка, сподіваюсь, здатна буде зацікавити не лише поціновувача історії, а й звичайного туриста. Автор прагнув поєднати емоцію та факт, легенду і документ, щоб кожна зупинка звучала як окремий епізод великої історії міста.

В результаті всі частини дипломної роботи — і теоретичні, і аналітичні, і практичні — створюють єдину логічну картину. Це не просто опис розвитку туризму в окремому регіоні, а спроба показати, як туризм формує ідентичність, як він змінюється з часом, і як саме його вивчення дає змогу зрозуміти набагато більше, ніж може здаватися на перший погляд.

Крім історичної значущості, туризм у Нижній Саксонії сьогодні відіграє і надзвичайно важливу економічну роль. Багато малих і середніх міст регіону значною мірою залежать від туристичного потоку, і саме тому відновлення, підтримка та розвиток туристичної інфраструктури стали для багатьох місцевих громад пріоритетом. Музеї, готелі, гастрономічні заклади, сувенірні крамниці — усе це формує економічне середовище, де кожен елемент підтримує інший.

Туризм не просто створює робочі місця — він оживляє регіон, дає сенс збереженню історії та природної спадщини.

Особливо показовим прикладом для автора стала саме Люнебургська екскурсія, яка була складена у рамках практичної частини дипломної роботи. Працюючи над маршрутом, автор побачив, як у місті вміло поєднано старе і нове: середньовічна архітектура — з сучасними урбаністичними рішеннями, старовинні легенди — з мультимедійними музеями, а місцева гастрономія — з глобальними туристичними очікуваннями. Це надзвичайно цінний досвід, адже в умовах зростаючої конкуренції між туристичними напрямками саме автентичність, унікальність і душа міста можуть зробити екскурсію незабутньою.

Місто Люнебург дало змогу подивитися на тему не лише з позиції теоретика, а й практичного реалізатора. Кожна зупинка маршруту — це був виклик: як подати інформацію, щоб вона була цікавою? Як зробити акцент на тому, що справді важливо? Як знайти баланс між фактами та враженням? Робота з картами, інтернет-ресурсами, відеоматеріалами, відгуками туристів — усе це дало можливість зробити так, щоб маршрут не був банальним повторенням відомих фактів, а перетворився на подорож зі змістом.

Окрім практичного аспекту, в роботі над екскурсією автор відкрив і ще одну річ: наскільки важливо враховувати потреби сучасного туриста. Люди стали вимогливішими до сервісу, змісту, атмосфери. Вони шукають не просто пам'ятки, а відчуття. І якщо екскурсія здатна викликати емоцію — подив, сміх, інтерес, захоплення — значить, вона вдалася. Автор намагався створити саме таку, живу й емоційну розповідь про місто, де кожен камінь має власну історію.

Ще один цінний висновок — туризм у Нижній Саксонії значною мірою формує культурну ідентичність регіону. Чим більше туристів приїжджає — тим сильніше стимул зберігати й відновлювати архітектурні пам'ятки, організовувати фестивалі, публікувати книжки та путівники. Але водночас виникає й ризик комерціалізації, коли справжнє втрачається під тиском

«ефектного». Саме тому важливо знайти баланс між привабливістю та правдивістю, між глибоким змістом і сучасною подачею.

У роботі було простежено, як туризм у Нижній Саксонії реагує на глобальні тренди. Після пандемії COVID-19 відбувся перегляд пріоритетів: зросла популярність локального туризму, з'явився інтерес до малолюдних маршрутів, природних локацій, екологічних подорожей. Регіон відповів на ці виклики, відкривши нові велосипедні маршрути, популяризуючи зелений туризм, підсилюючи екскурсійні програми в малих містах.

На нашу думку, саме цей елемент гнучкості — здатність змінюватись, зберігаючи при цьому історичне ядро — і робить Нижню Саксонію прикладом успішного туристичного регіону. Вона не конкурує зі столицями за масштаб чи розкіш, але бере щирістю, атмосферою, глибиною й різноманіттям.

Крім того, було зроблено висновок, що тема історії туризму — це надзвичайно важлива й недостатньо досліджена ділянка в історичній науці. У багатьох країнах вона ще не сприймається як окрема галузь, хоча по суті охоплює питання економіки, культури, соціології, географії та психології. Дипломне дослідження — це спроба поглянути на історію регіону через призму подорожей, руху, обміну досвідом і враженнями.

Сформований у роботі підхід — коли туризм розглядається як результат взаємодії природи, історії та культури — може бути застосований і до інших регіонів. Більш того, автор впевнений, що така модель дозволяє побачити те, що зазвичай лишається поза увагою в традиційній історичній науці: мікроісторії місць, локальні наративи, особистий досвід мандрівника.

Ця дипломна робота стала також практичним прикладом того, як історико-культурне дослідження може мати реальне прикладне значення. Екскурсія — це не лише теорія, це конкретний маршрут, який можна пройти, почути, побачити. Це живий зв'язок між тим, що було, і тим, що є. І саме такий підхід до вивчення історії, на мою думку, є найбільш ефективним, бо він наближає науку до людини.

На завершення можемо констатувати, що ця робота для стала не лише науковим проєктом, а й глибоко особистим процесом. У ході дослідження автор не лише вивчив факти, але й відкрив для себе новий погляд на те, як можна вивчати регіон через історію туризму. І, можливо, найголовніше — зрозумів, як важливо іноді зупинитися, оглянутись навколо й побачити, що кожне місто, кожна вулиця, кожен музей може стати початком великої подорожі — не тільки в просторі, а й у часі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУР

1. Беккер Х. Туризм і розвиток інфраструктури в Німеччині. Берлін, 2012. 275с.
2. Бендер М. Бад-Пірмонт: історія курорту та його вплив на туризм. Ганновер, 2016. 220 с.
3. Бенке М. Географія Німеччини: природні умови та ресурси. Берлін, 2010. 318с.
4. Бенке М. Туризм у Нижній Саксонії: сучасний стан і розвиток. Ганновер, 2016. 210 с.
5. Брюссен Т. Роль туризму в економіці Німеччини. 2009. 280 с.
6. Вагнер Й. Індустріалізація та її вплив на туризм у Німеччині. 2009. 260 с.
7. Вагнер М. Збереження культурної спадщини і розвиток туризму в Німеччині. 2011. 265 с.
8. Ганзейський союз і його роль у розвитку середньовічної торгівлі. URL: <http://mojaosvita.com.ua>
9. Гартманн У. Природний туризм у Північній Європі. 2013. 265 с.
10. Герштейн А. Туризм як механізм збереження культурної спадщини. 2014. 255с.
11. Гольцманн К. Пляжний та морський туризм у Німеччині. Лейпциг, 2014. 200 с.
12. Гольцманн К. Природні регіони Нижньої Саксонії: аналіз для розвитку туризму. Ганновер, 2015. 212 с.
13. Гренц Б. Ганзейський союз і його вплив на розвиток туризму в Німеччині. 2009. 310 с.
14. Грімм К. Туризм як фактор соціальної інтеграції. 2014. 200 с.
15. Зеллер Т. Роль природного середовища у розвитку туризму: приклад Нижньої Саксонії. Гамбург, 2014. 290 с.
16. Каппе Т. Історичні пам'ятки як ресурс для туристичної індустрії. 2011. 275 с.

17. Кіршнер Р. Брауншвейг і Ганза: роль міст у торгових мережах середньовіччя. Ганновер, 2010. 265 с.
18. Краус Х. Роль водолікування в ранньому туризмі Німеччини. Гамбург, 2007. 150 с.
19. Крафт Л. Історичні пам'ятки Нижньої Саксонії: туризм та охорона спадщини. 2015. 290 с.
20. Крістоф В. Інноваційні підходи до збереження культурної спадщини через туризм. 2013. 210 с.
21. Лангенфельд Б. Розвиток перших оздоровчих курортів в Німеччині. Берлін, 2009. 256 с.
22. Лауфер К. Торгові шляхи і Ганза: історичний контекст для туризму в Німеччині. Гамбург, 2012. 300 с.
23. Лейбнант М. Роль соціальних аспектів туризму в розвитку місцевих громад. 2013. 245 с.
24. Ліндеманн Ф. Північне море як туристичний регіон: сучасні тренди. Бремен, 2015. 215 с.
25. Мартінс Д. Вплив індустріалізації на розвиток туристичних маршрутів. 2011. 280 с.
26. Мюллер Р. Курорти та їх роль у розвитку місцевої економіки Нижньої Саксонії, 2013. 195 с.
27. Мюллер Р. Туризм і історія: пам'ятки культури Нижньої Саксонії. 2014. 245 с.
28. Остермахер А. Історія туризму в Німеччині: етапи розвитку. 2010. 245 с.
29. Петерсон П. Роль морського туризму для розвитку Північної Німеччини. 2014. 240 с.
30. Різе В. Морський туризм на узбережжі Північного моря: відпочинок і культура. Гамбург, 2014. 300 с.
31. Сміт Х. Природні ресурси та сталий туризм у Північній Німеччині. Лейпциг, 2011. 160 с.
32. Сторк Л. Вплив екотуризму на екологічний стан в Німеччині. 2012. 230 с.

33. Тімм Х. Екотуризм в Нижній Саксонії: перспективи та можливості. Гамбург, 2013. 300 с.
34. Тімм Х. Тури на Північне море: історія та сучасний стан. Ганновер, 2013. 245с.
35. Фарбер Р. Історія Ганзейських міст та їх роль у розвитку туризму. Берлін, 2014. 280 с.
36. Фрідріх Г. Культурний туризм у Нижній Саксонії: від історії до сучасності. 2012. 280 с.
37. Фрідріх Р. Туризм і культура: взаємозв'язок і тенденції. 2011. 250 с.
38. Ханке Т. Туризм і промисловий розвиток: історичний аналіз Нижньої Саксонії. 2014. 230 с.
39. Хегер М. Роль туризму в збереженні пам'яток та історичних об'єктів. 2012. 290с.
40. Хоппе К. Збереження культурної спадщини та розвиток туризму. 2012. 260 с.
41. Хоффманн А. Екологічні передумови для розвитку туризму на північному заході Німеччини. 2012. 245 с.
42. Шмідт Е. Історія курортів у Німеччині: перші курорти в Нижній Саксонії. Берлін, 2008. 278 с.
43. Шмідт Ф. Розвиток курортів у Німеччині: минуле і сучасне. 2008. 220 с.
44. Шмітт Е. Історія пам'яток і розвиток туризму в Нижній Саксонії. 2013. 220 с.
45. Шпільт Р. Вплив морського туризму на економіку Німеччини. 2012. 275 с.
46. Штраус Е. Індустріалізація і розвиток туризму в Німеччині: Нижня Саксонія в контексті. 2013. 295 с.
47. Штраус П. Розвиток активного відпочинку та екотуризму. 2015. 235 с.
48. Шульц О. Туризм у містах Ганзи: культурна спадщина та туризм. 2011. 225 с.
49. Шульц Р. Культурний туризм і збереження спадщини. 2015. 280 с.

50. Aktivurlaub am Harz – FREIgeist Northeim. URL: <https://www.freigeist-hotels.de/de/freigeist-hotels/freigeist-northeim/aktivitaeten/>
51. Bad Pyrmont. URL: <https://tour-de-kultur.de>
52. Deutsche Bundeszentrale für politische Bildung. Natur und Tourismus in Niedersachsen. 2014. 220 c.
53. Die Hansestadt Braunschweig. URL: <https://www.braunschweig.de/leben/stadtportraet/geschichte/etappen-der-stadtgeschichte/hansestadt.php>
54. Digitaler Denkmalatlas Niedersachsen gestartet. URL: <https://www.archaeologie-online.de/nachrichten/digitaler-denkmalatlas-niedersachsen-gestartet-4530/>
55. Eckhardt R., Maier B. Kurorte und ihre Entwicklung in Norddeutschland. Hannover, 2012. 310 c.
56. German Tourism Association. Tourismus in Niedersachsen. 2013. 340 c.
57. Hansestadt: Braunschweigs Hansegeschichte. URL: <https://www.braunschweig.de/leben/stadtportraet/geschichte/index.php>
58. Industrialisierung in Deutschland – Wirtschaft. URL: https://www.planet-wissen.de/gesellschaft/wirtschaft/industrialisierung_in_deutschland/index.html
59. Industrialisierung in Deutschland: Urbanisierung. URL: https://www.planet-wissen.de/gesellschaft/wirtschaft/industrialisierung_in_deutschland/industrialisierung-deutschland-urbanisierung-100.html
60. Informationen zur politischen Bildung . Klima. URL: <https://www.planet-wissen.de/natur/klima/index.html>
61. Kircher-Kannemann A., Kurbäder und Kurorte – Geschichte und Definition. URL: <https://tour-de-kultur.de/>
62. Klein M., Bauer S. Ökotourismus in Niedersachsen: Chancen und Herausforderungen. Hannover, 2011. 230 c.

63. Kulturlandschaftserfassung in Niedersachsen. URL: <https://www.archaeologie-online.de/>
64. Kulturtourismus und Tourismuskultur. URL: <https://www.tourismus.de/>
65. Niedersachsen – Das Land und seine Regionen. Landesamt für Statistik Niedersachsen. URL: <https://www.niedersachsen.de/>
66. Niedersachsen – Tourismus im Wettbewerbsvergleich. URL: <https://www.planet-wissen.de/index.html>
67. Niedersachsen Tourismus. Industrielle Entwicklung und Tourismus. 2012. 340 c.
68. Niedersachsen Tourismus. Kultur und Tourismus: Schutz und Entwicklung. 2012. 350 c.
69. Reiseland Niedersachsen entdecken Sie die Vielfalt. URL: <https://www.niedersachsen.de/>
70. Reiseland Niedersachsen. URL: <https://www.reiseland-niedersachsen.de/>
71. Reiseziele in Niedersachsen. URL: <https://www.reiseland-niedersachsen.de/reiseziele>
72. Rote Mappe 2017 – URL: <https://niedersaechsischer-heimatbund.de/wp-content/uploads/2017/07/Rote-Mappe-2017-klein.pdf>
73. Rote Mappe 2020 – URL: https://niedersaechsischer-heimatbund.de/wp-content/uploads/2020/06/ROTE-MAPPE-2020_Final.pdf
74. Schäfer T., Gärtner H. Die Hanse und ihre touristische Bedeutung. Hamburg, 2010. 330 c.
75. Schmidt A., Wiegand M. Die Rolle der Denkmäler im Tourismus. Hannover, 2013. 310 c.
76. Tourismus in Deutschland – Wikipedia. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Tourismus_in_Deutschland
77. Tourismus Niedersachsen. Aktiver Urlaub und Kulturtourismus. 2015. 275 c.
78. Tourismus Niedersachsen. Historische Sehenswürdigkeiten als Tourismusquelle. 2014. 290 c.

79. TourismusMarketing Niedersachsen GmbH. URL:

<https://www.niedersachsen.de/>

80. Visit Niedersachsen – Wirtschaft, Gesundheit, Tourismus. URL:

<https://www.visit-niedersachsen.de/>

81. Zender K., Bauer A. Tourismus an der Nordseeküste. Bremen, 2011. 300 c.

82. Niedersachsens touristischer Aufschwung. URL: <https://nordsee-kurier.de/>

ДОДАТКИ

Додаток 1

Рис.1 Схема парку Бад-Пірмонті

Рис.2 Геоелектронна карта узбережжя Нижньої Саксонії (Ваттове море)

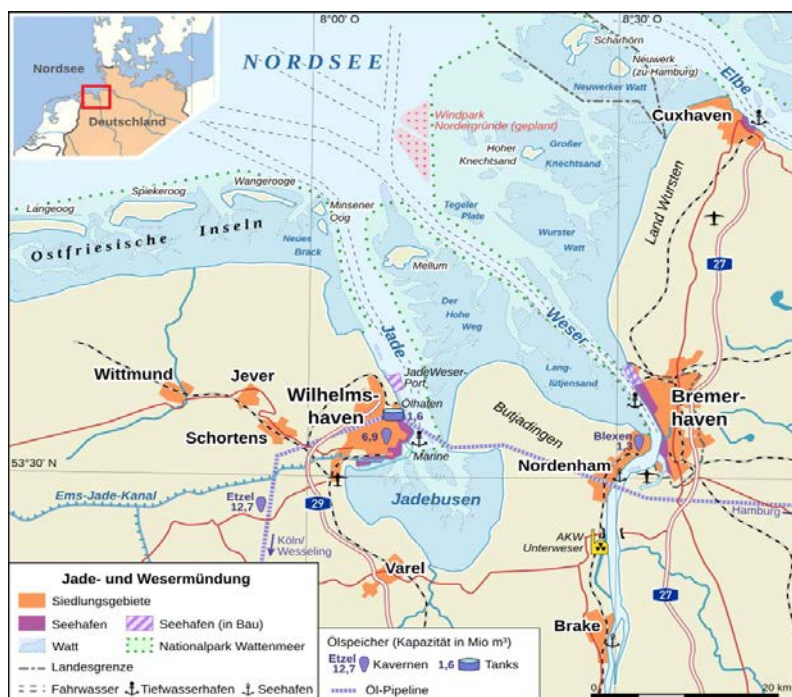

Рис.3 Історична карта Ганзейського союзу 1400 р.

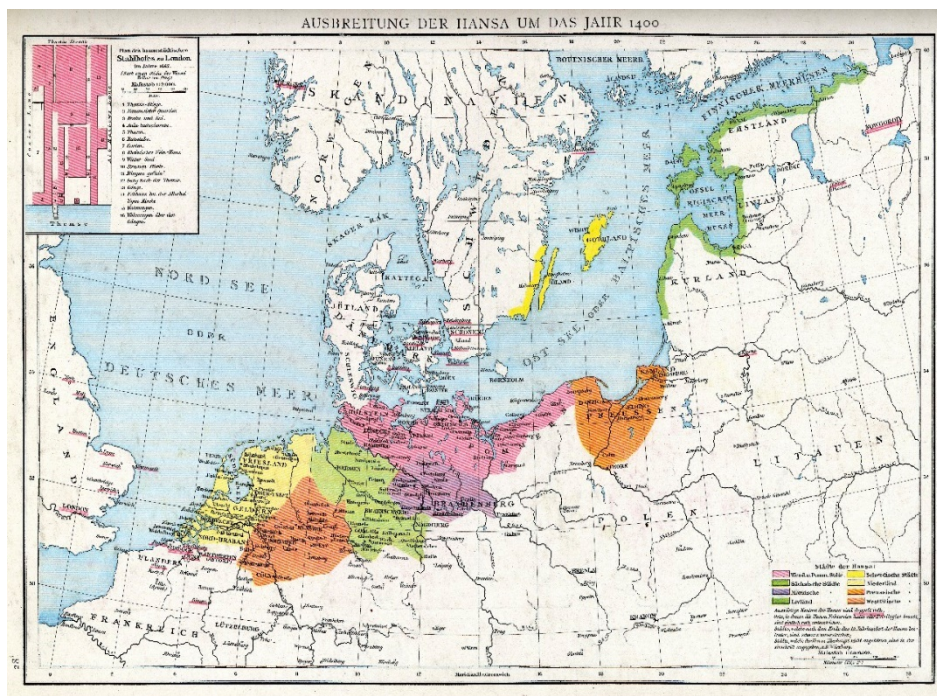

Рис.4 Частина Нижньої Саксонії, що входила до Ганзейського Союзу

Рис.5 Центральна площа та адміністративна будівля міста Люнебург

Рис.6 Церква Святого Іоанна в місті Люнебург

Рис.7 Церква Святого Іоанна в місті Люнебург (вигляд з середини)

Рис.8 Карета епохи Пруссії

Рис.9 Експонати інструментів Пруського періоду

